

april 2024

Emma Holten

” Køn og identitet er en løftestang til at forstå magt. Men det er samtidig en inspiration til, at vi spørger os selv, hvordan bliver vi glade mennesker i det her samfund.

SUF**MAGASINET****TEMA****KØN & IDENTITET**



30

Special Minds Silkeborg

”Jeg skal åbenbart være
det, jeg er født som.”

Foto: Tor Birk Trads

Redaktion: Michael Hansen (ansvarshavende), Peter Borberg, Thorsten Asbjørn, Kamille Ebbe og Margrethe Langer.
Kontakt redaktionen: mla@suf.dk · **Tekst:** Peter Borberg, mag.art. & journalist (DJ), Thorsten Asbjørn, journalist (DJ).
Foto: Emil Ryge Christoffersen m.fl. · **Layout:** Kreativ Grafisk.
Oplag: 2950 · **Forsidefoto:** Emil Ryge Christoffersen

10 Kønsopbrud er kommet med en overrumplende kraft

16 Nye kønsidentiteter er udsat for ubevidst eksklusion

20 Forvirring om antal af kønsidentiteter

21 Sproget er nu engang tvetydigt

22 Der er brug for gensidig tolerance

24 Tabuer og frygt kan skabe usikkerhed i fagprofessionelles møde med unges mangfoldige kønsidentiteter

28 Tolerancepædagogikken spiller fallit i dag

32 Socialrådgiver bryder berøringsangsten

36 Nonbinær og cis rammer sagsbehandlingen

46 Forsker udfordrer vores opfattelse af ligestilling

En undertrykt virkelighed er blevet synlig

6

48 Vi halter efter på socialområdet

56 Dansker samler ny international forskning om autisme og kønsidentitet

64 Stadig flere piger og yngre kvinder får stillet en autismsdiagnose

78 SUF Sydsjælland udvider med nyt botilbud

80 Ny afdeling – men med mere end 25 års socialfaglig erfaring

82 Nu får vreden det røde kort

68

Den sociale profil

Vi lever i en paradoksaltid

40

Hvad er jeg så?



60

SUF sætter seksuel sundhed på dagsordenen



LEDER



AF MICHAEL HANSEN, DIREKTØR,
DEN SOCIALE UDVIKLINGSFOND

Vi er konfronteret
med en accelererende
diversitet

For nylig talte jeg med en af vores afdelingsledere. Samtalen faldt på et af tidens store samtaleemner: køn og identitet.

For otte år siden var køn og identitet ikke et emne, som vi i nævneværdig grad mærkede meget til i SUF, lød ordene fra afdelingslederen.

I dag ser virkeligheden markant anderledes ud. Mennesker, som i årevis har følt sig stigmatiserede på grund af deres køn og identitet, har fundet modet til at stå frem som dem, de er. Det er sket med en stærk, hastig og overrumplende kraft. Det er positivt og aftvinger respekt. Men mødet med den accelererende diversitet har også haft sin pris. Ikke mindst for de mennesker, der i dag giver sig til kende som for eksempel LGBT+-personer.

De få nyere undersøgelser, der er foretaget om trivslen blandt unge LGBT+-personer, er ikke bare bekymrende, de er skræmmende. Chikane, diskrimination og eksklusion er massiv blandt unge LGBT+-elever, der samtidig savner ansvarlige og forstående voksne at kunne betro sig til. Mistrivslen er udbredt, og samtidig er LGBT+-personer overrepræsenteret i det psykiatriske system.

Også i SUF mærker vi, at diversiteten inden for køn og identitet har sat sig igennem på socialområdet. Flere og flere LGBT+-personer bliver indskrevet i vores afdelinger. Det stiller krav til, at vi socialfagligt er klædt på til at kunne arbejde med mennesker, der som følge af deres kønsidentitet befinder sig i minoriserede, udsatte positioner.

Heldigvis er vi i SUF et langt stykke hen ad vejen godt rustet. Vores relationspædagogik, der er omdrejningspunktet for vores indsatser, hviler grundlæggende på den tilgang, at vi respektfuldt og nysgerrigt møder ethvert menneske, uanset hvem det er. Og netop nysgerrigheden er en nøgelfaktor dér, hvor vi står nu i forhold til køn og identitet. Sagen er nemlig – som tidligere antydte – at der over en bred kam mangler kvalificeret viden om køn og identitet, så vi kan udvikle de nødvendige socialfaglige kompetencer. Vi er derfor nødt til at bringe såvel vores personlige som faglige nysgerrighed i spil, så vores viden om køn og identitet på kvalificeret vis kommer på omgangshøjde med den udvikling, vi ser i disse år.

Vi tager vigtige skridt. Mange af vores medarbejdere i SUF samarbejder allerede med LGBT+-personer om udviklingen af vores socialfaglige indsatser. Og vi kommer til at gøre endnu mere ved for eksempel at invitere unge udsatte LGBT+-personer med ind i vores praksis. Vi undgår uden tvivl ikke at træde ved siden af undervejs, fordi vi er opflasket i en kultur, hvor køn og identitet gennem århundreder er blevet set fra et cis-perspektiv. Dét, som vi heldigvis hører fra LGBT+personerne, er, at det er helt okay at være åben om sin usikkerhed. Ja, det er faktisk mere end okay – det er selve forudsætningen for, at vi kan få skabt den bevægelse, der er brug for. En bevægelse, der sigter mod at tage hånd om en målgruppe, som altid har været der, men som nu for alvor insisterer på at blive set som dem, de er.

Rigtig god fornøjelse!

En undertrykt virkelighed er blevet synlig



” Den der med ‘det er helt fint, og du gør dit bedste’, afspejler i nogle tilfælde en traumereaktion, som i virkeligheden kun er med til at forstærke afstanden og måske endda berøringsangsten hos den fagprofessionelle.

Sølve Storm, psykolog



Der mangler viden og nuancer i mødet med fremmede kønsidentiteter. Det påpeger Sølve Storm, psykolog med speciale i køn og seksualitet og udsatte unge LGBT+-personer

Af Peter Borberg, journalist & mag.art.

For en ciskønnet 52-årig mandlig journalist kan det synes som om, at de senere års øgede fokus på køn og identitet har markeret en helt ny virkelighed. Men det er en forsimplet udlægning, mener Sølve Storm, psykolog med speciale i køn og seksualitet og med en klientgruppe, der blandt andre tæller udsatte unge LGBT+-personer.

– Historisk set har der altid eksisteret transpersoner, biseksuelle og homoseksuelle, som eksempelvis har eksperimenteret med deres tøj og udseende, selvom det har haft store konsekvenser. Mange er blevet fyret fra deres job, mens andre er kommet på den lukkede afdeling, fortæller Sølve Storm, der selv er biseksuel og nonbinær, og som blandt andet har arbejdet som projektleder og gruppeleder for Danmarks første kommunale gruppeforløb i Københavns Kommune for unge queers med komplekse problemstillinger.

– Det nye er, at det, som tidligere var hemmeligt og skamfuldt, er blevet synligt. Samtidig er en del af tabuerne omkring køn og identitet blevet mindsket i takt med, at vores evne til at informere hinanden er steget. Via internettet har LGBT+-personer kunnet finde fællesskaber, og det har blandt andet haft den effekt, at latenstiden mellem, at man som LGBT+-person ved, hvem man selv er, og til at man tør sige det højt, er blevet forkortet massivt gennem de senere år, siger Sølve Storm.

Manglende tiltro

Men selvom århundreders undertrykt virkelighed

er kommet frem i lyset, så er det ifølge Sølve Storm ikke ensbetydende med, at den generelle viden og forståelse om køn og identitet har fulgt med. Det mærker Sølve Storm blandt andet i sin klinik, hvor de hver dag tager imod udsatte unge LGBT+-personer.

– Jeg møder desværre mange unge LGBT+-personer, der har slået sig på systemet. Det er udsatte unge, som gennem deres opvækst har lært, at de ikke kan stole på voksne mennesker, og som nu oplever, at de heller ikke kan regne med systemet, siger Sølve Storm, der selv kommer fra en baggrund med fattigdom, vold i hjemmet og undertrykkende religion. Sølve har derfor brugt en stor del af sit liv på at komme overens med social udsathed og kompleks PTSD. Sølve Storm fortsætter:

– Selvom udsatte unge LGBT+-personer møder masser af socialpædagoger og fagpersoner, der gør deres ypperste for at gøre det rigtige, så findes der en kløft mellem de unge og de fagprofessionelle, som handler om mangel på viden og sprog.

Nuancer under pres

Sølve Storm nævner som eksempler, at det kan dreje sig om fagpersonens manglende kendskab til brugen af bestemte pronomener i samtalen med den udsatte unge LGBT+-person eller manglende forståelse for, hvorfor det er problematisk at bruge vedkommendes gamle navn.

– For den udsatte unge kan fagpersonens uvidenhed blive taget med ind i den unges personlige nar-

” – *Selvom vi kan synes, at vi er kommet langt i vores forståelse, så må man bare konstatere, at det, som de fleste i dag forbinder med ‘normalt’, stadig udspringer af en heteroseksuel, kønnet virkelighed. Derfor virker det så uvant, når et menneske kommer og siger, at vedkommende ikke kan identificere sig med nogle af kønnene.*

Sølve Storm, psykolog

rativ, der fortæller, at fagpersonen – i lighed med den unges forældre – ikke er forstående. I den sammenhæng skal vi huske på, at hvis man er udsat ung og derved presset, så kan det være vanskeligt at have nuancerne med og se på situationen med fagpersonens øjne, siger Sølve Storm, der omvendt også ser eksempler på udsatte unge LGBT+-personer, som bliver ‘pleasende’ i mødet med en fagpersonens mangel på viden og forståelse.

– Den der med ‘det er helt fint, og du gør dit bedste’, afspejler i nogle tilfælde en traumereaktion, som i virkeligheden kun er med til at forstærke afstanden og måske endda berøringsangsten hos den fagprofessionelle, siger Sølve Storm.

Fagprofessionel på ny

Dét, som Sølve Storm ofte ser, er på spil hos den professionelle, er en udfordring af selve ens faglige profil.

– Måske har du arbejdet som socialpædagog gennem 20 år, og du er ekspert på dit fag. Nu er du pludselig ‘begynder’ igen. Det giver en usikkerhed, der så nemt som ingenting kommer til at vandre mellem dig som fagperson og den udsatte unge, siger Sølve Storm, som af den grund ser et massivt behov for, at der kommer mere kvalificeret viden ind på de socialfaglige uddannelser.

– Selvom vi kan synes, at vi er kommet langt i vores forståelse, så må man bare konstatere, at det, som de fleste i dag forbinder med ‘normalt’, stadig udspringer af en heteroseksuel, kønnet virkelighed. Derfor virker det så uvant, når et menneske kommer og siger, at vedkommende ikke kan identifice-

re sig med nogle af kønnene. For nogle fagpersoner giver det sig desværre udslag i, at de ser de unge LGBT+-personer som umodne og provokerende – som nogle, der ikke kan begå sig i samfundet.

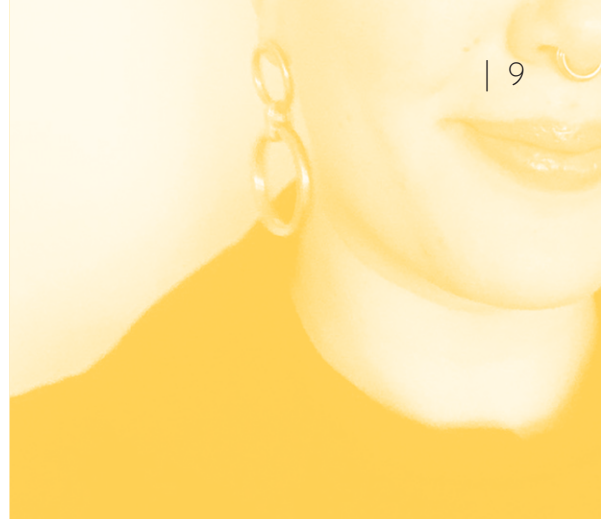
Sundt famlende

Modsat er der ifølge Sølve Storm de fagpersoner, der forsøger at vise så megen forståelse og tolerance, at det i sig selv bliver en barriere for dialogen og samarbejdet med den udsatte unge LGBT+-person. – Som fagperson kan du forsøge at gøre det så godt, at du bliver anstrengt i dit arbejde og kommer til at jukke endnu mere ved siden af, fordi du kommer til at stresse den unge med din tolerance. Som LGBT+-person kan du tydeligt mærke den andens intentioner og opmærksomhed, hvilket kan fremkalde det, man kalder minoritetsstress. Her er det langt bedre, at du som fagprofessionel giver dig selv lov til at være sundt famlende. Det er helt okay at sige, at ‘du er faktisk den første nonbinære unge, jeg har med at gøre, så måske laver jeg nogle fodfejl’ og ‘hvordan ønsker du, at jeg skal tiltale dig?’ siger Sølve Storm, der grundlæggende finder, at det, der er behov for, er et mere rendyrket blik for diversitet.

– Man skal huske på, at det vi som LGBT+-personer gerne vil, praktisk taget er det samme som de fleste andre, nemlig at kunne gå på arbejde og være i fred i bussen, slutter Sølve Storm.

” *Man skal huske på, at det vi som
LGBT+-personer gerne vil, praktisk
taget er det samme som de fleste
andre, nemlig at kunne gå på
arbejde og være i fred i bussen.*

Sølve Storm, psykolog



A portrait of a woman with light brown hair and blue eyes, wearing a white short-sleeved button-down shirt. She is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a blurred indoor setting.

 *De yngre generationer har fået en anden forståelse af kønsroller og dermed en afstand til de traditionelle kønsroller, fordi de gamle opfattelser af køn simpelthen ikke længere giver mening for de yngre generationer.*

Signe Uldbjerg, faginspektør og samlingsansvarlig, ph.d., ved KØN

Kønsopbrud er kommet med en overrumplende kraft

Køn og identitet har de senere år sat sig igennem med en styrke, der er kommet bag på de fleste, herunder også inden for socialområdet. Samtidig er mistrivsel og stigmatisering blandt unge LGBT+-personer fortsat stor

Af Peter Borberg, journalist & mag.art.

Line Thorup Nielsen spoler tiden tilbage til 2009, hvor hun stod som nyuddannet socialrådgiver. Der var ikke noget i hendes faglig rygsæk, som omhandlede køn og identitet.

– Det var ganske enkelt ikke noget, som fyldte på uddannelsen til socialrådgiver dengang. Det er noget, der har sat sig igennem i de senere år og med en kraft, som er kommet bag på de fleste, siger Line Thorup Nielsen, der i dag – 15 år senere – er lektor på socialrådgiveruddannelse ved UC Syd i Aabenraa, hvor køn og identitet er blevet en integreret del af uddannelsen.

– Helt traditionelt så underviser vi i den biopsykosociale forståelse af mennesket, og i det ligger naturligt også spørgsmål om køn og identitet. Det

interessante er, at det først er noget, som for alvor er kommet til at fylde i de senere år, siger Line Thorup Nielsen og uddyber:

– I mødet med borgeren har vi som socialrådgivere fokus på spørgsmål som kost, alkohol, sundhed, trivsel, familie, venner osv. Men vi har ikke tidligere været synderligt interesserede i køn og identitet, selvom det synes helt oplagt. Derfor har vi også valgt at sætte øget fokus på emnet på vores uddannelse.

Nyt studiemiljø

På socialrådgiveruddannelsen på UC Syd har man haft undervisningsforløb og temadage, der blandt andet har drejet sig om de forforståelser, som de



studerende selv har til spørgsmål om køn og identitet.

– Som socialrådgiver er det afgørende, at man evner at reflektere over egne holdninger og værdier i mødet med borgeren. Og det gør sig i høj grad gældende, når vi taler køn og identitet, hvad enten det kommer til udtryk som blufærdighed, berøringsangst eller fordomsfuldhed. Her skal vi klæde de kommende socialrådgivere på til at turde stille spørgsmål på en måde, der på én og samme tid er autentisk og respektfuld, siger Line Thorup Nielsen.

Samtidig fremhæver hun, at de på socialrådgiveruddannelsen i Aabenraa mærker, at køn og identitet er blevet en tydelig del af studiemiljøet.

– I og med at vi ved, at godt 8-10 procent af befolkningen er LGBT+-personer, så ved vi, at de også omfatter flere af vores studerende. Her er det afgørende, at vi forstår at skabe rummelighed og trivsel, så de bliver fastholdt på studiet, siger Line Thorup Nielsen.

Tidlige opbrud

Hvornår køn og identitet for alvor satte sig igennem som et tema, der blandt andet mærkes i den socialfaglige praksis, er vanskeligt at sige på årtalsniveau. Men Signe Uldbjerg, faginspektør og samlingsansvarlig, ph.d., ved KØN – Museum for kønnenes kulturhistorie i Aarhus, vover alligevel at tegne et historisk rids.

– Skal vi forstå noget af det, der er sket inden for de senere år, når det gælder køn og identitet, så skal vi tilbage til kvindebevægelsen i 1960'erne og 1970'erne, fordi det var her, at der skete nogle markante opbrud i de traditionelle familiestrukturer. Kvinderne kom ud på arbejdsmarkedet, de begyndte at tjene deres egne penge, og de fik i det hele taget en selvstændighed, som betød, at de begyndte at stille krav til samfundet, fortæller Signe Uldbjerg.

Gal afspejling

Netop ændringerne i familiestrukturerne er det afgørende første skridt i retning mod, at kønsrollerne begynder at rykke sig, fremhæver museumsinspektøren.

– Den måde, som køn og kønsroller traditionelt er blevet set på, har i høj grad været knyttet an til familie og job – til faren som ham, der sikrer indkomsten, og moren som hende, der giver omsorg. Og selvom det op gennem 1980'erne og 1990'erne bliver en selvfølge, at kvinderne skal ud på arbejdsmarkedet, så hænger de gamle stereotype kønsopfattelser ved. Det bliver et problem. Slet og ret fordi de ikke afspejler virkeligheden. Der er således masser af eksempler på, at det er kvinden, som tjener mere end manden, eller er den, som gør karriere, siger Signe Uldbjerg.

Og det er her, at der ifølge museumsinspektøren sker en ny bevægelse, som peger frem mod, hvordan køn og identitet er kommet til at fylde i dag.

– De yngre generationer har fået en anden forståelse af kønsroller og dermed en afstand til de traditionelle kønsroller, fordi de gamle opfattelser af køn simpelthen ikke længere giver mening for de yngre generationer, siger Signe Uldbjerg.

Foruroligende tal

Er der et sted, hvor man i disse år forsøger at indhente viden om nutidens tendenser inden for køn og identitet, så er det hos Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, VIVE, der blandt andet har kortlagt homo- og biseksuelles samt transpersoners vilkår for samfundsdeltagelse.

– Selvom køn og identitet er kommet til at fylde meget i den offentlige debat – hvilket blandt andet kan skyldes, at der hen over de seneste 20 år har været et stigende antal, som angiver, at de har en anden kønsidentitet end den, de oprindeligt blev tildelt – så viser vores undersøgelser desværre, at LGBT+-personer på stort set alle parametre er dårligere stillede end ciskønnede i deres møde med samfundet, siger Jane Greve, professor, cand. polit., ph.d. fra VIVE.

Hun står blandt andet bag den helt nye undersøgelse LGBT+-elevers trivsel og mentale sundhed samt oplevelser af mobning, vold, chikane og diskrimination (2024). Undersøgelsen, der er foretaget blandt de 15-25-årige, viser foruroligende tal: 40 procent af LGBT+-eleverne fra grundskolen fortæl-



Selvom køn og identitet er kommet til at fylde meget i den offentlige debat – hvilket blandt andet kan skyldes, at der hen over de seneste 20 år har været et stigende antal, som angiver, at de har en anden kønsidentitet end den, de oprindeligt blev tildelt – så viser vores undersøgelser desværre, at LGBT+-personer på stort set alle parametre er dårligere stillede end ciskønnede i deres møde med samfundet.

Jane Greve, professor, cand. polit., ph.d. fra VIVE

Foto: VIVE



ler, at de har skadet sig selv inden for det seneste år. Alene på ungdomsuddannelserne og FGU er tallene for selvskade to til tre gange højere blandt LGBT+-elever end blandt deres jævnaldrende kammerater. Undersøgelsen viser også, at hver femte LGBT+-elev viser tegn på svær angst og depression.

– Dét, som står tilbage, er, at mange LGBT+-elever i folkeskolens øverste klassetrin og på ungdomsuddannelserne i udpræget grad kæmper med lavt selvværd, ensomhed, selvskade samt oplevelser af diskrimination, siger Jane Greve.

Illusorisk rummelighed

Professoren hæfter sig i den sammenhæng ved, at selvom de senere års øgede fokus på køn og identitet umiddelbart kunne synes at have fremelsket en større rummelighed og forståelse, så er det ikke det, som VIVE's undersøgelser viser.

– Vi tror, at vi som samfund er blevet mere inkluderende. Men når vi laver en empirisk undersøgelse,

så viser den meget klart, at der stadig findes en stor gruppe unge, som ikke tør være åbne om deres køn og identitet, og som føler sig utrygge ved at stå frem med en anden identitet end den, som majoriteten har, siger Jane Greve, som fremhæver, at de unge LGBT+-personers oplevelse af mistrivsel og stigmatisering ikke kun begrænser sig til skole og uddannelse, men er et gennemgående træk i deres møde med samfundet.

– De giver udtryk for, at de møder modstand overalt, fordi de støder ind i nogle binære normer, som er så grundlæggende, selvom man skulle tro, at vi havde bevæget os et andet sted hen, siger Jane Greve, som er bekymret for de videre perspektiver.

– Mistrivslen er så voldsom, at man godt kan frygte, at mange af disse unge inden længe står i døren i psykiatrien eller et social tilbud, hvis ikke der gøres noget, slutter professoren.



Som socialrådgiver er det afgørende, at man evner at reflektere over egne holdninger og værdier i mødet med borgeren. Og det gør sig i høj grad gældende, når vi taler køn og identitet, hvad enten det kommer til udtryk som blufærdighed, berøringsangst eller fordomsfuldhed.

Line Thorup Nielsen, lektor UC Syd i Aabenraa

LGBT+-undersøgelse

Undersøgelsen LGBT+-elevers trivsel og mentale sundhed samt oplevelser af mobning, vold, chikane og diskrimination – En kortlægning for grundskolen, ungdomsuddannelserne og FGU-institutionerne er lavet af VIVE i 2024. Undersøgelsen viser blandt andet, at:

- **13,3 %** blandt de unge **mellem 15 og 25 år** tilhører LGBT+-gruppen
- blandt alle LGBT+-elever angiver godt **40 %** en lav **livstilfredshed**, og næsten hver **fjerde** melder om **lavt selvværd**
- **40 %** af LGBT+-eleverne i grundskolen har **skadet sig selv** inden for det seneste år, hvilket er **tre gange højere** end blandt deres jævnaldrende kammerater uden LGBT+-baggrund
- cirka hver **femte** LGBT+-elev viser tegn på **svær angst og depression**
- i grundskolen oplever **35 %** af LGBT+-eleverne at blive **behandlet dårligt**, mens det på **ungdomsuddannelserne** er **17-20 %** af LGBT+-eleverne

Kilde: VIVE, 2024

Nye kønsidentiteter er udsat for ubevidst eksklusion

Transpersoner og nonbinære slår sig på fagprofessionelle strukturer, som fortsat hviler på en ciskønnet tænkning

Af Peter Borberg, journalist & mag.art.

Vi spoler tiden godt 40 år tilbage. Til dengang i begyndelsen af 1980'erne, hvor homoseksualitet omsider blev afskrevet som en psykiatrisk diagnose. Så spoler vi frem til vores egen tid – nærmere bestemt til året 2017 – hvor transkønnethed bliver fjernet som en psykiatrisk diagnose.

Eva Goldfinger, psykologfaglig konsulent og projektleder ved LGBT+ Danmark, forklarer det lille tidseksperiment:

– Den reaktion, vi ser på især transpersoner og nonbinære i dag, svarer til den, som homoseksuelle blev udsat for før i tiden. Selvom de her mennesker har eksisteret til alle tider, er der mange, som først hører om det i disse år, og ikke har vænnet sig til det endnu. Konsekvensen er, at ikke mindst transpersoner og nonbinære oplever rigtig dårlig

trivsel, som for manges vedkommende ender i ud-sathed, siger Eva Goldfinger.

Negativ spejling

Selvom den psykiatriske diagnose for transkønnede nu er blevet lagt til side, så er det ifølge Eva Goldfinger langt fra ensbetydende med, at billedet på kønsidentitet har ændret sig synderligt.

– Skåret ind til benet, så er de fleste mennesker vokset op med en diskurs, der handler om, at alle, som ikke er ciskønnede, kæmper med noget psykisk. Især nonbinære har folk i almindelighed utrolig svært ved at forholde sig til, fordi det bryder med hele vores forståelse af, hvad køn er. Samtidig er transkønnede formentlig dem, som oplever mest diskrimination og negativ spejling ude i samfundet, siger Eva Goldfinger.



Foto: LGBT+ Danmark

” Skåret ind til benet, så er de fleste mennesker vokset op med en diskurs, der handler om, at alle, som ikke er ciskønnede, kæmper med noget psykisk. Især nonbinære har folk i almindelighed utrolig svært ved at forholde sig til, fordi det bryder med hele vores forståelse af, hvad køn er.

Eva Goldfinger, psykologfaglig konsulent og projektleder ved LGBT+ Danmark



” *Sagen er, at hvis ikke man er bevidst inkluderende – og foretager aktive handlinger i retning af inklusion – så bliver man ubevidst ekskluderende overfor de befolkningsgrupper, der er minoriserede i samfundet.*

Eva Goldfinger, psykologfaglig konsulent og projektleder ved LGBT+ Danmark

Styret kønsopfattelse

Hun fremhæver som eksempler fraværet af transkønnede i medierne, computersystemer og spørgeskemaer, der kun opererer med to køn og på den måde ser bort fra nonbinære.

– Uden at vi nødvendigvis er klar over det, så er vi styrede af, hvad vores opfattelse af køn er, og derved kommer vi nemt til at handle ekskluderende. Sagen er, at hvis ikke man er bevidst inkluderende – og foretager aktive handlinger i retning af inklusion – så bliver man ubevidst ekskluderende overfor de befolkningsgrupper, der er minoriserede i samfundet, siger Eva Goldfinger, der møder stadig flere LGBT+-personer, som opsøger hjælp, fordi de er i dårlig travsel.

Mangel på viden

Samtidig er der ifølge den psykologfaglige konsulent en stor gruppe queers (personer, der orienterer eller identificerer sig anderledes end heteroseksualitet eller ciskøn, red.), der slet ikke opsøger hjælp.

– De oplever, at nogle af de forhold, som har skabt deres mistrivsel – diskrimination, uvidenhed, chikane – findes som gennemgående samfundsstrukturer, der blandt andet gør sig gældende i mødet med sundhedsvæsenet og pædagogiske og psykologfaglige nøglepersoner. Det handler ikke om, at de møder fagfolk, som ikke vil gøre et ordentligt stykke arbejde, eller som er bevidst trans- eller homofobiske, men om at der mangler viden til at forstå andre kønsidentiteter. En dårlig oplevelse gør eksempelvis, at du som LGBT+-person har paraderne oppe den næste gang, du opsøger hjælp, og du kan tilmed blive ekstra følsom over for dårlige oplevelser, og så skal der ikke meget til, før det gør ondt, siger Eva Goldfinger og tilføjer:

– Personer, som samfundet ikke er indrettet efter, slår sig.

Svækket resiliens

I den sammenhæng peger Eva Goldfinger på, at mange LGBT+-personer lider af såkaldt minoritetsstress, som adskiller sig fra, hvad andre minoriteter oplever.

– I modsætning til mennesker, som er minoriserede på grund af deres religion, så har LGBT+-personer ikke en familie, de kan føle et slægtskab med. Det betyder for det første, at du som LGBT+-person ikke får hjælp til gennem din opvækst at kunne navigere i en verden, som ikke er indrettet til dig. Og for det andet betyder det, at du ikke har en tryk havn at vende hjem til, siger Eva Goldfinger og fremhæver, at mange LGBT+-personer oplever at blive minoriseret og diskrimineret i deres familie.

– Den resiliensfaktor (psykologisk betegnelse for modstandskraft, red.), som burde beskytte LGBT+-personen mod den stress, der findes ude i verden, har vedkommende ringere mulighed for at opbygge end andre. Det kan blive en trigger til stor mistrivsel og dermed udsathed, forklarer Eva Goldfinger.

Krav til voksne

Og der er tal bag flere af hendes udsagn. En undersøgelse foretaget af VIVE i 2022 dokumenterer, at hver fjerde transperson aldrig eller kun sjældent har kontakt til sin familie. Derudover viser en undersøgelse foretaget af LGBT Danmark i 2021, at 50 procent af unge LGBT+-skoleelever oplever, at de ikke har en voksen, som de kan komme til, når de har det svært.

– Faktum er, at unge LGBT+-personer i overvejende grad mangler voksne i deres liv, når de er i mistrivsel. Og det stiller ekstra store krav til de voksne – ikke mindst fagpersoner – som så rent faktisk skal steppe ind og hjælpe den unge, slutter Eva Goldfinger.

En undersøgelse foretaget af VIVE i 2022 dokumenterer, at hver fjerde transperson aldrig eller kun sjældent har kontakt til sin familie. Derudover viser en undersøgelse foretaget af LGBT Danmark i 2021, at 50 procent af unge LGBT+-skoleelever oplever, at de ikke har en voksen, som de kan komme til, når de har det svært.



– Den reaktion, vi ser på især transpersoner og nonbinære i dag, svarer til den, som homoseksuelle blev udsat for før i tiden.

Eva Goldfinger, psykologfaglig konsulent og projektleder ved LGBT+ Danmark

Forvirring om **antal** af kønsidentiteter

En sejlivet myte hævder, at LGBT+-miljøet kræver anerkendelse af 72 køn. Virkeligheden er, at de fleste LGBT+-organisationer politisk kæmper for anerkendelse af en enkelt tredje mulighed: 'andet/nonbinær' udover de to traditionelle 'mand' og 'kvinde'.

Med en ikke-binær kønsforståelse består kønnet af en stor variation af kønsidentiteter eller kønsudtryk, der ikke passer ind i en binær kønsforståelse (kønnet har kun to former – mand og kvinde). Køn er i en nonbinær forståelse andet og mere end udelukkende mandligt og kvindeligt. En person kan identificere sig som begge, hverken-eller eller noget mellem de to.

Særligt blandt yngre generationer identificerer et stigende antal sig som nonbinære. Som fagperson er det godt at have i baghovedet, når man arbejder med unge mennesker. Man behøver ikke nødvendigvis have styr på de mange forskellige begreber, men blot være åben for, at køn for nogle personer opleves som andet end 'mand' eller 'kvinde'.

LGBT+ Danmark har en online-ordbog, hvor det er muligt at søge viden om nye ord, begreber og kønsidentiteter, der udspringer af en nonbinær kønsopfattelse.

Kilde: LGBT+ Danmark



LGBT+
DANMARK

” *Sproget er dynamisk og altid i udvikling.*

Margrethe Heidemann
Andersen, seniorforsker
og souschef, Dansk
Sprognævn



Sproget er nu engang tvetydigt

Mens mange oplever at kløjes i tiltale- og omtaleformer, der udspringer af den nye forståelse af køn, så opfordrer Dansk Sprognævn til overbærenhed og tolerance

Af Thorsten Asbjørn, journalist

Foto: Carsten Bundgaard Andersen.



Der er dem, der er ved at bide tungen af sig selv, når de står over for nonbinære personer. For hvordan er det lige, at man får brugt de rette pronomener? Han, hun, ham, hen, de, dem kører måske rundt i hovedet, alt imens bekymringen melder sig for at sige noget forkert.

– Jeg kan kun opfordre til, at man som afsender prøver at bruge de pronomener, som ens modtager ønsker, og at man den anden vej som modtager bærer lidt over med de fejl, som afsender laver, siger Margrethe Heidemann Andersen, seniorforsker og souschef, Dansk Sprognævn.

Sproget bevæger sig

Sprognævnet følger med interesse den hastige udvikling, som sproget gennemgår i kraft af nye forståelser af køn og kønsidentitet. Men Dansk Sprognævn er ikke dem, der trækker i pronomen-bremsen og siger stop, når tredje person ental bliver til de eller hen.

– Sproget er dynamisk og altid i udvikling. I gamle dage var der dem, der ville tiltales De, og så fandt man ud af det. Når et menneske ønsker at blive tiltalt med et andet navn end det, som det er døbt med, gør man også helt naturligt det, siger Margrethe Heidemann Andersen.

Hun er ikke i tvivl om, at den nye sprogbrug, der knytter sig til kønsforståelsen, er langt nemmere for yngre mennesker end for den ældre generation.

– De er ofte vant til at bruge de her pronomener. Det er sværere for os, der ikke er vant til at bruge dem, siger sprogforskeren, der dog understreger at øvelse gør mester.

Ingen revolution

Og faktisk står det slet ikke så grelt til, påpeger sprogforskeren. Tiltaleformen du er uforandret, uanset hvem man står overfor. Og når det kommer til omtale af en person i tredje person ental, er han og hun blot blevet suppleet med de og hen.

Hun køber til gengæld ikke argumentet om, at flertalspronomenet de nødvendigvis skaber forvirring i sproget.

– Jeg er ikke sikker på, det er et problem for unge mennesker, når et flertal sniger sig ind. Og sproget er nu engang tvetydigt og kan misforstås. I sætningen ”han bad ham om at skynde sig”, står det for eksempel ikke klart, hvem der er han og ham, siger Margrethe Heidemann Andersen.

Der er brug for gensidig tolerance

Sune Qvotrup Jensen, professor i sociologi ved Aalborg Universitet, ser ud over et samfund, hvor opfattelsen af køn og seksualitet forandrer sig med overraskende hast, og hvor udskamning på tværs af kønskløften hele tiden lurar

Af Thorsten Asbjørn, journalist

Når professor Sune Qvotrup Jensen får sine teen-agebørn hjem i huset efter deres dag i gymnasiet, er det ikke ualmindeligt, at børnene under aftensmaden fortæller historier om venner, der over natten er gået fra at se sig selv som dreng til at være pige.

– Måden, vi taler om og forholder os til køn og seksualitet på, forandrer sig med en overraskende hast. Det er blevet en almindelig ide, at køn er flydende og noget, som man selv bestemmer, siger Sune Qvotrup Jensen, professor i sociologi, ved Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet.

Nye kløfter mellem os

Det er en udvikling som sociologiprofessoren, der beskæftiger sig med køn, har set udfolde sig de seneste 10-15 år. Samtidig er det vigtigt, understreger han, at have øje for, at det ikke er i alle hjørner af samfundet, hvor flydende kønsidentitet er blevet hverdagskost.

– Ingen tvivl om, at det i højere grad er en urban udvikling, end en udvikling i landdistrikterne, siger Sune Qvotrup Jensen og fortsætter:

– Tilsvarende er der også en generationsmæssig forskel. Der er en klart større træghed og skepsis

blandt den ældre generation end den yngre. Det kan skabe en generationskløft.

Den farlige polarisering

Skarpt trukket op er der to positioner i dagens kønsopfattelser: der er dem, som ser køn afledt af biologi og insisterer på, at der kun er to køn. På den anden side er der dem – i høj grad den yngre generation – der omfavner køn og seksualitet og ser det som flydende størrelser.

– De ældre og lidt mere traditionelle kønsforståelser er der stadig, og de eksisterer side om side med de nye. Men de nye opstår hurtigere, end de gamle når at forsvinde, siger Sune Qvotrup Jensen, der advarer mod at anklage traditionalisterne for ikke at følge med tiden.

– Man skal ikke skælde folk ud for at være gammeldags. Det skaber et modtryk og en endnu stærkere modstand og insisteren på to køn.

USA skræmmer

Sune Qvotrup Jensen løfter blikket mod et splittet USA, som i dag er udfordret af såkaldt "Culture war".

– Her er meget eksplicitte meningsdannere på den konservative højrefløj, der insisterer på at de to

” *Vi må forvente en professionel rummelighed. Det er helt okay at have den overbevisning, at der findes to køn, men man skal som professionel formå at sætte sin egen opfattelse i parentes og møde mennesker der, hvor de er.*

Sune Qvotrup Jensen, professor i sociologi ved Aalborg Universitet



køn er biologisk bestemt – og ofte givet af gud, da de har religiøs overbygning. Deres position bliver mere ekstrem og reaktionær, fordi de er blevet udskammet og sat i bås som konservative og gammeldags, siger Sune Qvotrup Jensen og understreger, at det er en velkendt almen menneskelig reaktion.

– Udskamning eller skæld ud over den ene eller den anden kønsopfattelse fører ingen vegne. Vi lever i et demokratisk samfund, hvor man har tanke- og talefrihed, og man må gerne fortsat have den holdning, at der er to køn. Den rummelighed er vigtig, siger han.

Men dem med professioner ...

Når det er sagt, så er det i det sociale arbejde afgørende, at fagprofessionelle også formår at sætte parentes om egne personlige holdninger. Det gælder, når for eksempel en socialrådgiver eller pædagog står over for et ungt menneske, der er nonbinær eller transkønnet.

– Vi må forvente en professionel rummelighed. Det er helt okay at have den overbevisning, at der findes to køn, men man skal som professionel formå at sætte sin egen opfattelse i parentes og møde mennesker der, hvor de er.

– Står du over for et ungt menneske med funktionsnedsættelser, som samtidig kommer med en opfattelse af at være ‘what ever-kønnet’, så må den fagprofessionelle prøve at rumme det og lade være med at se det som noget patologisk, der blot bekræfter, at vedkommende er dårligt fungerende, syg og forkert. Det vil skabe negative dynamikker i relationen, hvor den unge vil føle sig dobbelt- eller triple-stigmatiseret i mødet med den professionelle.

Det tolerante møde

Der er med andre ord ingen forskel på de krav, der stilles til fagpersoner på det sociale område, hvad enten de skal forholde sig til køn, misbrug, kriminalitet eller psykiske problematikker, påpeger Sune Qvotrup Jensen.

– Der er altid en appel om professionel tolerance. Når vi på det socialfaglige område arbejder med mennesker med misbrugsproblematikker, bebrejder vi dem ikke. I alle mulige sammenhænge i socialt arbejde er det en vigtig fordring at prøve at møde mennesket på en rummelig måde – også når det kommer til køn.

TEMA › KØN & IDENTITET

Tabuer og frygt kan skabe usikkerhed i fagprofessionelles møde med unges mangfoldige kønsidentiteter

” Du må love at afbryde mig, for jeg kan tale længe om det her!

Jacob Graack, lektor ved pædagoguddannelsen, Københavns Professionshøjskole

– Vi gør unge LGBT+-personer i udsatte positioner en bjørnetjeneste, når vi ikke har mod på at være nysgerrige og udfordre egne normer og faglighed, siger Jacob Graack, medredaktør på bog om normkritik og lektor ved pædagoguddannelsen

Af Peter Borberg, journalist & mag.art.

– Du må love at afbryde mig, for jeg kan tale længe om det her!

Sådan lyder det som det første fra Jacob Graack, lektor ved pædagoguddannelsen, Københavns Professionshøjskole og medredaktør til antologien *Normkritik i pædagogisk praksis*. En titel, som skal tages meget bogstaveligt.

– Et normkritisk perspektiv i den socialpædagogiske praksis er simpelthen nødvendigt for at sikre, at eksempelvis unge LGBT+-personer i udsatte positioner bliver mødt som unikke individer, sådan som det blandt andet står beskrevet i Menneskerettighedskonventionen, siger Jacob Graack, der for år tilbage arbejdede som pædagogisk leder i et dagtilbud i Mjølnerparken i København.

Det var her, at han for alvor måtte forholde sig til det, han benævner som samspillet mellem forskellige 'sociale kategorier'.

– Før i tiden undersøgte man typisk de fattiges vilkår, kvindernes vilkår osv. Men sagen er, at vi aldrig kun tilhører én social kategori. Det hele spiller sammen, og hvis ikke vi har øje for det, så kan det blive svært at anerkende mennesker, der fx både er udfordret socioøkonomisk og minoriserede i forhold til deres kønsopfattelse og seksuelle orientering, siger han.

Forudsætningen for inklusion

Og det er ifølge lektoren her, at normkritikken

kommer ind i billedet som et centralt perspektiv på pædagogisk fagprofessionel praksis.

– Du kan for eksempel ikke arbejde med inklusion uden at have blik for normerne, fordi det er dem, som udgør rammerne om den pædagogiske praksis. Det er de normer, der begrænser bestemte individer, som vi skal have øje for og turde udfordre, siger Jacob Graack og kommer med en overordnet vejledning om, hvordan normarbejdet konkret kan gribes an i eksempelvis et socialt tilbud, hvor der bliver indskrevet unge LGBT+-personer i udsatte positioner.

– 'Hvad er det for normer, vi arbejder ud fra her?' 'Hvad er det for normer, vi understøtter eller ubevidst indretter vores pædagogik efter?' Det er spørgsmål som disse, vi skal stille, og det skal vi hjælpe hinanden med, påpeger Jacob Graack, som understreger, at det ikke drejer sig om, at der ikke må være normer, men om at udfordre de normer, der for eksempel begrænser unge LGBT+-personers deltagelsesmuligheder.

Tokønsnormen dikterer

Det skyldes ifølge lektoren, at det fortsat er tokønsnormen, der er den dominerende, og det kan gøre fagpersoner blinde for, at der er mange måder at udtrykke sit køn på.

– I en overvejende del af befolkningen ses mænd og kvinder fortsat som de to 'naturlige' køn. Er du en fagperson med den norm, og møder du en ung,



” På mange måder er vi blevet et samfund præget af frygt for at tage dialogen om de her sårbare emner.

Jacob Graack, lektor ved pædagog-uddannelsen,
Københavns Professionshøjskole

der ikke definerer sig binært, så skaber det nogle udfordringer, siger Jacob Graack og fremhæver, at der mangler grundlæggende viden blandt fagpersoner om de mange forskellige kønsidentiteter, og hvordan såvel private som institutionelle normer influerer på det socialfaglige arbejde.

– Du må selvfølgelig gerne have dine private normer, men når du som fagperson møder en ung LGBT+-person, så skal du være yderst bevidst om, hvordan dine normer spiller ind på dit arbejde, og hvad det er for normer, I sammen har etableret i personalegruppen. En enkelt udtalelse om, at alt det der med ‘hen’ (kønsneutralt pronomen, red.) er noget ‘fjøllet noget’, kan føre til, at der er unge i rummet, som aldrig kommer til at tale med den pædagog om, hvordan de rent faktisk går og har det, siger Jacob Graack.

Ingen forbud

Det er samtidig her, at han ser eksempler på en modvilje, der misforstår normkritikken, og som mest af alt udspringer af tabuer og frygt, der derved bliver styrende for den fagprofessionelles møde med unge LGBT+-personer i udsatte positioner.

– På mange måder er vi blevet et samfund præget af frygt for at tage dialogen om de her sårbare emner. Det kommer til udtryk i vendinger som: ”Nu må vi ikke længere sige ‘han’ og ‘hun’”. Personligt kender jeg ikke en eneste i LGBT+-miljøet, der mener, at det skal være forbudt at sige han og hun, når det er relevant. Udtalelsen afspejler nærmere en modvilje mod at anerkende, at andre kønsopfattelser og pronomener også er en del af mange unges liv.

Måske på grund af en frygt for forandring og for at blive udfordret på sin faglighed, siger Jacob Graack og tilføjer:

– Vi gør unge LGBT+-personer i udsatte positioner en bjørnetjeneste, når vi lader vores private normer komme i vejen for vores faglighed fremfor at være åbne og nysgerrige i forhold til de unges perspektiver på for eksempel køn.

Lad minoriteten hjælpe

Han fremhæver, hvordan normkritikken også understøtter to andre pædagogiske kardinalpunkter: Anerkendelse og trivsel.

– Du kan kun vise anerkendelse, hvis du tør udfordre dine egne normer og sætte dig ind i den unges perspektiv. På den måde kan du understøtte den unges trivsel ved at møde vedkommende på deres egen banehalvdel. Dette bliver meget tydeligt i eksempelvis mødet med mennesker, hvis kønsidentitet ikke er binær, siger Jacob Graack, som slutter af med nogle klare anbefalinger:

– På de punkter hvor vi som fagpersoner selv er en del af majoriteten, har vi brug for at lytte til de unge, der er minoriserede på forskellige måder. Ellers kan vi ikke få øje på de normer, der kan være begrænsende i vores praksis. Det kræver dialog, nysgerrighed og åbenhed – de fagprofessionelle skal turde stå ved deres usikkerhed, involvere de unge og for eksempel kunne spørge: ”Hvordan fungerer det her for jer?”

” Vi gør unge LGBT+-personer i udsatte positioner en bjørnetjeneste, når vi lader vores private normer komme i vejen for vores faglighed fremfor at være åbne og nysgerrige i forhold til de unges perspektiver på for eksempel køn.

Jacob Graack, lektor ved pædagog-uddannelsen,
Københavns Professionshøjskole



Foto: Sofia Busk.

TEMA › KØN & IDENTITET

Tolerance- pædagogikken spiller fallit i dag

Simon Nørgaard Iversen forsker i, hvordan man fagprofessionelt kan forebygge marginalisering, og én strømning har svar, der passer til tiden

Af Thorsten Asbjørn, journalist

” *Problemet med tolerancepædagogikken er, at der er en, der tolererer, og en der skal tolereres. Her er et magtforhold mellem majoritet og minoritet.*

Simon Nørgaard Iversen, forskningsleder, lektor, ph.d. ved Center for samfund, teknologi og ledelse, VIA



Der er mennesker, som konstant oplever marginalisering. Det sker på grund af etnicitet, handicap, køn osv. Derfor melder det helt store spørgsmål sig også til fagpersoner inden for det socialfaglige felt: Hvordan forebygger man marginalisering i mødet med et menneske, der i udgangspunktet befinder sig i en marginaliseret position?

Det spørgsmål har Simon Nørgaard Iversen, forskningsleder, lektor, ph.d. ved Center for samfund, teknologi og ledelse, VIA, gode bud på.

Tiden er løbet fra tolerancen

Han fremhæver to dominerende positioner: tolerancepædagogikken og normkritikken. Indtil for fem år siden var tolerancepædagogikken den fremherskende i Danmark. For at forstå, hvad der er brug for i dag, er det nødvendigt først at forstå tolerancepædagogikkens væsen.

– Vi kan se, at tolerancepædagogikken kommer til

kort i forhold til at forebygge marginalisering, siger Simon Nørgaard Iversen, hvis forskning primært knytter sig til det almenpædagogiske område, men konstaterer, at det udspiller sig på lignende vis inden for det socialpædagogiske felt.

Modsvaret til krig

Tolerancepædagogikken har rødder helt tilbage til 1600-tallets religionskrige, der hærgede Europa.

– Tolerancen blev den fremherskende dyd som det samfundsmæssige svar på, hvordan mennesker kunne leve sammen trods forskellige opfattelser af tro og tilhørsforhold. Tolerancen favnede så at sige modsætningerne og minoriteterne, siger Simon Nørgaard Iversen.

Denne tænkning blev hjørnestenen i udviklingen af den pædagogiske retning tolerancepædagogikken, som har været dominerende i Danmark fra 1980'erne og frem.

– Mennesket opdrages til tolerance over for andre,



uanset etnicitet, tro, seksualitet osv., siger forskningslederen.

Sverige fører an

For omkring 15 år siden – i 2010'erne – skete der et nybrud. Igen førte svenskerne an. En ny retning, normkritikken, vandt indpas, og den udfordrede tolerancepædagogikken.

– Problemet med tolerancepædagogikken er, at der er en, der tolererer, og en der skal tolereres. Her er et magtforhold mellem majoritet og minoritet, siger Simon Nørgaard Iversen og kommer med et eksempel med unge mennesker, der i kraft af deres køn tilhører en minoritet.

– De vil opleve, at de bliver tolereret, men det er så at sige på tålt ophold. Det er majoriteten, der vælger at tolerere, men de kan lige så godt vælge ikke at tolerere. Tolerancepædagogikken fastholder på den måde minoriteter i deres position, for eksempel i kraft af deres seksuelle præference, forklarer han.

Blikket væk fra minoriteten

Med udvikling af normkritikken, der kom til Danmark for omkring fem år siden, rykker fokus sig fuldstændig. Det er ikke længere majoriteten, der kigger på, hvordan de kan tolerere andre grupper som for eksempel transkønnede, nonbinære eller andre minoriteter.

– Blikket flytter sig væk fra minoriteten. I stedet ser man efter et fælles tredje for såvel minoriteten

som majoriteten. Det fælles tredje er normen. Hvad kan vi tillade os, og hvad kan vi ikke tillade os? Det bliver en udforskning af en norm, som vi kan være fælles om, siger Simon Nørgaard Iversen.

Den unge mand med kjolen

For forskeren er der tale om to vidt forskellige udfald, alt efter om et ungt menneske tilhørende en minoritet mødes tolerancepædagogisk eller normkritisk. Simon Nørgaard Iversen nævner som eksempel et bosted med en ung mand med autisme, der går i kjole.

– Med en tolerancepædagogisk tilgang vil personalet acceptere hans måde at gå klædt på, selv om den adskiller sig fra normen. Man vil sandsynligvis samtidig tale om det i personalegruppen og dermed fastholde stigmatiseringen, siger Simon Nørgaard Iversen.

Den samme unge mand vil få en markant anden oplevelse, når han møder fagpersoner, der tænker normkritisk.

– Her vil der i stedet rejses en række reflekterende spørgsmål som: 'hvorfor går vi klædt som vi gør?', 'hvad er det for normer, som vi tager med ind som personale?'. Derfra vil der rejse sig selvkritiske spørgsmål, der kigger på, om der er låste normer på stedet, der begrænser nogles udfoldelse og fastholder marginalisering. Selvkritikken er dermed vejen til etablering af det ligeværdige møde, slutter Simon Nørgaard Iversen.

” *Blikket flytter sig væk fra minoriteten. I stedet ser man efter et fælles tredje for såvel minoriteten som majoriteten. Det fælles tredje er normen. Hvad kan vi tillade os, og hvad kan vi ikke tillade os? Det bliver en udforskning af en norm, som vi kan være fælles om.*

Simon Nørgaard Iversen, forskningsleder, lektor, ph.d. ved Center for samfund, teknologi og ledelse, VIA



Socialrådgiver bryder berøringsangsten

Joan Lysholdt, socialrådgiver og sexologisk konsulent, hjælper fagprofessionelle med at nedbryde tabuer og skabe et åbent rum til at tale om køn, seksualitet og identitet

Af Thorsten Asbjørn, journalist

Fagprofessionelle mangler grundlæggende viden om, hvordan de skal tale med unge om seksualitet, køn og identitet. Det betyder, at vigtige samtaler bliver forbigået.

– Mange tør ikke at spørge og sige noget, fordi de er på fremmed grund og mangler viden. Det kan give en oplevelse af at tabe sproget, når man står over for en borger, som tydeligvis har brug for en åben dialog om køn, identitet og seksualitet, siger Joan Lysholdt, socialrådgiver, sexologisk konsulent og forfatter til bogen *Samtaler om sex og seksualitet*, som udkom på Akademisk Forlag i 2023.

Hun rådgiver og holder oplæg for fagprofessionelle i kommuner, botilbud, uddannelsesverdenen osv. om, hvordan de får sexologien – herunder køn og identitet – med ind i det sociale arbejde.

– Seksualitet og køn skal helt naturligt indgå i et helhedsorienteret socialt arbejde. Den dimension

har på alle mulige måder betydning for trivslen hos borgeren. Derfor er det nødvendigt, at vi får brudt berøringsangsten og tabuerne, siger Joan Lysholdt.

Plejer styrer blikket

Vanetænkning kommer nemt til at præge tilgangen, når fagpersoner står over for et menneske i mistrivsel, påpeger hun.

– Uanset om du er pædagog, lærer, socialrådgiver eller noget helt fjerde, så er vi skolet i, at når et barn eller en ung er i mistrivsel, så kigger vi ind i det, som vi plejer at kigge ind i. Er forældrene blevet skilt? Er der misbrug, mistrivsel i skolen, dødsfald eller psykisk sygdom i familien?, siger Joan Lysholdt og fortsætter:

– Her kommer spørgsmål om seksualitet og køn ikke på samme måde naturligt til os som en forklaring på, at den unge kan udvikle ufrivilligt skolefra-



” *Som ung er man undersøgende på sig selv og sin identitet, og det bedste man som voksen kan gøre, er at bistå dem i processen og møde dem åbent, nysgerrigt og anerkendende. Ellers taber vi lynhurtigt deres tillid.*

Joan Lysholdt, socialrådgiver,
sexologisk konsulent og forfatter

vær, depression, angst, spiseforstyrrelse, depression selvskade osv.

Den nye viden

Derfor er der, fremhæver Joan Lysholdt, et behov for, at velfærdsuddannelser klæder fagprofessionelle på til at møde den kønsdiverse virkelighed og de psykosociale problemstillinger, der ofte følger med.

– Vi er alle nødt til at have en grundlæggende forståelse for seksualitet og køn samt indvirkningen på trivslen og de psykosociale belastninger, som vi ser hos de unge. Der er mange meninger, holdninger og formodninger i forhold til kønsdiversitet. Når jeg holder oplæg, kommer diskussionen altid om, hvor mange køn der er. Er det et modefænomen? Er det en fase? Det er spørgsmål, der udspringer af, at vi er famlende, siger Joan Lysholdt.

Det er afgørende, at kommunikationen er professionel og respektfuld og det bør fagprofessionelle i langt højere grad rustes til.

– Du kan godt have dine egne private holdninger, men du må lade dem ligge derhjemme og nysgerrigt spørge ind til den unges trivsel, siger Joan Lysholdt og uddyber:

– Køn og seksualitet er ikke en statisk størrelse, og det kan skifte over tid. For mig som 51-årig har det

været svært at forstå, men jeg respekterer og anerkender, at det er sådan, det er. Det er en menneskeret at definere sig selv og elske, hvem man vil. Unge vil ikke lade sig begrænse af køn som en biologisk størrelse. Mange ser køn som en social konstruktion, hvor de ikke *er* deres køn, men *gør* deres køn.

Spørgsmål, der er no go

At det som forældre og pårørende kan være svært at forholde sig til, at ens barn kæmper med identiteten og den ene dag hedder Pernille og den næste Skylar, kan Joan Lysholdt sagtens forstå. Men hun prøver altid at motivere til åbenhed, forståelse og accept.

– Som ung er man undersøgende på sig selv og sin identitet, og det bedste man som voksen kan gøre, er at bistå dem i processen og møde dem åbent, nysgerrigt og anerkendende. Ellers taber vi lynhurtigt deres tillid.

Selv om bevægelserne kan være udfordrende at følge, så gælder det om at holde igen med spørgsmål som: ”Er du sikker på, at det her ikke blot er en fase?”

– Jeg er for eksempel selv ciskønnet og heteroseksuel, og jeg er aldrig blevet stillet spørgsmålet ”Joan, er du nu også sikker på, at du er heteroseksuel, og at det ikke er noget, du kan ændre på?”



” Du kan godt have dine egne private holdninger, men du må lade dem ligge derhjemme og nysgerrigt spørge ind til den unges trivsel.

Joan Lysholdt, socialrådgiver,
sexologisk konsulent og forfatter

Nonbinær og cis rammer sagsbehandlingen

Køn og identitet fylder stadig mere i mødet mellem borger og socialrådgiver. Men der mangler viden, og samtidig er der brug for såvel personlig som fagprofessionel selvransagelse. Det mener socialrådgiver Thelma Louise Holm Karlsson

Af Peter Borberg, journalist & mag.art.

Situationen optræder hyppigere og hyppigere. En borger, der er nonbinær, stiller til et møde hos sin socialrådgiver på kommunen. Er sidstnævnte ikke tilstrækkeligt inde i, hvad det vil sige at være nonbinær, kan tvivlen melde sig: 'Hvordan er det nu lige med brugen af det rigtige pronomen? Er det "de" og "dem"? Husker jeg at sige det rigtigt?'

– At sige "de" og "dem" i mødet med en nonbinær føles stadig ikke lige naturligt for alle, og det kan samtidig skabe en bekymring for ikke at sige det rigtige. Er du socialrådgiver, er der ekstra meget på spil, fordi du i mange tilfælde sidder over for et menneske, der i forvejen møder rigtig mange udfordringer, og som er kommet til dig for at få hjælp. Her er det ærgerligt, når manglende viden fra socialrådgiverens side skaber en ny barriere, som forstærker borgerens oplevelse af at befinde sig i en sårbar position.

Sådan siger Thelma Louise Holm Karlsson, socialrådgiver, Aarhus Kommune.

En stærk norm

Hun har for nylig afsluttet en professionsbachelor i socialt arbejde. Emnet, som hun satte sig for at undersøge, var, hvorvidt socialrådgiveres normative forventninger til køn kan blive en barriere i forhold til at få ledige transkønnede i beskæftigelse.

– Der findes forsvindende lidt forskning på området i Danmark, som du som socialrådgiver kan gøre brug af. Det er et stort problem, fordi du i mødet med borgeren med en bestemt kønsidentitet meget nemt kommer til kort på grund af manglende viden, siger Thelma Louise Holm Karlsson, der personligt i mange år har haft det, hun betegner som et aktivistisk feministisk engagement i kampen for lige rettigheder uanset køn, race eller seksuel overbevisning. Hun fortsætter:

” *Der findes forsvindende lidt forskning på området i Danmark, som du som socialrådgiver kan gøre brug af.*

Thelma Louise Holm Karlsson,
socialrådgiver



– Hvordan skal jeg som socialrådgiver forholde mig, når jeg sidder over for et menneske med en bestemt kønsidentitet? Det er spørgsmålet, jeg må stille mig selv. Og det er samtidig et udfordrende spørgsmål, fordi køn i årevis har været så stærk en norm i vores samfund, at det sjældent har været noget, vi stiller spørgsmålstejn ved. Men hvis ikke vi gør det, risikerer det i sidste ende at gå ud over den borger, vi er sat i verden for at hjælpe.

Egne kønskoder

Udover manglende viden så peger Thelma Louise Holm Karlsson på, at socialrådgiverens egne 'kønskoder' kan spille ind på mødet med borgeren med en bestemt kønsidentitet.

– De forforståelser, vi som socialrådgivere bærer med os, kan vise sig problematiske, hvis ikke vi evner at se indad og reflektere over, hvad det er for kønskoder, der er på spil. En personlig anskuelse,

der for eksempel handler om, at alt det med køn og identitet er 'fjøllet', hæmmer i sidste ende den helhedsforståelse, som er afgørende for, at borgeren kan modtage den rette hjælp, siger hun.

Social eksklusion

Således nåede Thelma Louise Holm Karlsson i sit bachelorprojekt blandt andet frem til den konklusion, at socialrådgivere med en "fastlåst binær kønsforståelse" (forstået som to uafhængige og modsatte former af henholdsvis femininitet og maskulinitet, red.) utilsigtet kan komme til at bidrage til "diskrimination af den transkønnede borger" og i værste fald medvirke til social eksklusion.

– Hvis for eksempel en transperson bliver mødt med cis- og heteronormative idealer af sin socialrådgiver, kan det få en betydning for personens oplevelse af at blive hjulpet, og i værste fald kan det



cis

dem

nonbinær

betyde, at vedkommende føler sig yderligere isoleret, siger Thelma Louise Holm Karlsson.

Asymmetrisk magt

Hun nævner som eksempel en ledig, transkønnet borger, der i forbindelse med en brystfjernelsesoperation måtte sygemeldes. I den sammenhæng stillede socialrådgiveren på jobcentret spørgsmålstegn ved legitimiteten af sygemeldingen, da operationen blev sidestillet med et kosmetisk indgreb.

– Det er et eksempel på et asymmetrisk magtforhold, der samtidig indeholder den dimension, at mødet mellem socialrådgiveren og den transkønnede borger er forankret lovgivningsmæssigt. Det er med andre ord socialrådgiveren, der har retten til at træffe afgørelser, som kan få konsekvenser for borgerens sociale og økonomiske situation, siger Thelma Louise Holm Karlsson og peger på, at sådanne oplevelser i sidste ende kan resultere i, at borgeren vælger at tilbageholde oplysninger om sin kønsidentitet af frygt for at blive negativt bedømt.

– Det er meget uhensigtsmæssigt, fordi det hæmmer helhedsforståelsen af borgerens situation, siger hun.

Forståelse skaber tryghed

Omvendt har det ifølge Thelma Louise Holm Karlsson stor betydning, når socialrådgiveren viser forståelse for borgerens kønsidentitet.

– Jeg talte med en transkønnet borger, som fortalte, at hun af sin socialrådgiver var blevet læst som det køn, borgeren identificerede sig med. Det gav en stor tryghed i sagsbehandlingen. Samtidig var det ikke hendes identitet, der fyldte, men derimod hendes kompetencer, hvilket betød, at hun både socialt og kulturelt følte sin position styrket, fortæller Thelma Louise Holm Karlsson.

Den sårbare socialrådgiver

Vi er tilbage ved begyndelsen og eksemplet på mødet mellem den nonbinære borger og socialrådgiveren. Hvordan griber sidstnævnte mødet an, når tvivlen melder sig?

– Jeg tror, at vi som socialrådgivere kan gøre os selv og borgeren en tjeneste ved at vise os sårbare og spørge respektfuldt og nysgerrigt ind til vedkommendes kønsidentitet. Der er fortsat tale om et område, der indeholder en stor portion berøringsangst. Den skal vi til livs – samtidig med at vi gør os klogere på området, Thelma Louise Holm Karlsson.



de

” *Jeg talte med en transkønnet borger, som fortalte, at hun af sin socialrådgiver var blevet læst som det køn, borgeren identificerede sig med. Det gav en stor tryghed i sagsbehandlingen.*

Thelma Louise Holm Karlsson, socialrådgiver



hun



han



det

Grafik: Shutterstock

” *Jeg føler simpelthen ikke, at jeg hører til i hverken det mandlige eller kvindelige køn.*

Ara



Hvad er jeg så?

Store eksistentielle spørgsmål sættes i spil, når man er en sårbar ung med autisme, som ønsker transformation til en bestemt kønsidentitet

Af Peter Borberg, mag.art. & journalist

Det er ikke så indviklet – eller rettere: det burde det ikke være.

– Jeg er jo stadig bare mig, og det er sådan, jeg gerne vil mødes – men med en respekt for den kønsidentitet, der nu engang er min.

Sådan lyder det fra Ara (pseudonym, red.), der for to år siden blev indskrevet i BOAS Frederiksberg, et behandlings- og botilbud for unge og voksne med autisme. Siden 2016 har Ara været igennem et personligt udviklingsforløb i forhold til sit køn og sin identitet. I dag definerer Ara sig selv som akønnet.

– Jeg føler simpelthen ikke, at jeg hører til i hverken det mandlige eller kvindelige køn, fortæller Ara, hvis kønsmæssige bevægelse for alvor tog sin begyndelse i 2016, hvor Ara så en transkønnet youtuber, Stef Sanjati, som delte ud af sit liv og sin transformation til en transkønnet kvinde.

– Hun fortalte om alt det, hun skulle igennem for at blive den, hun er, og det fik mig til at stille spørgsmålstegn ved min egen kønsidentitet: Hvad er jeg så? Jeg har altid følt mig anderledes i forhold til mit køn, men det var ikke noget, jeg havde været åben om.

Voksende tema

Ara, der er 32 år i dag, fik først stillet en autismediagnose, da de som 19-årig gik i 2.g på et gymnasium i Odense. Sideløbende med gennemførelsen

af gymnasiet blev Ara ramt af forskellige psykiske problematikker, blandt andet svær angst, og et støtdalende funktionsniveau, som i sidste ende gjorde det umuligt at leve et selvstændigt liv i egen bolig. – Det er for stor en mundfuld for mig at bo selv, og det er årsagen til, at jeg kom til BOAS Frederiksberg, fortæller Ara, der blev indskrevet i SUF-tilbuddet i 2022.

Her mødte Ara socialkonsulenten Andrea Brejnebøl, som siden har været Aras faste kontaktperson. – Da vi indledte vores samarbejde, drejede det sig ikke om køn og identitet, men om nogle af de udfordringer, som Ara stod overfor. Ara var meget udfordret af angst og havde svært ved at bevæge sig udenfor, så i første omgang handlede det om at få lært Ara nogle strategier, så de kan begå sig på egen hånd. Sideløbende er spørgsmålet om køn kommet ind i billedet, ligesom det i det hele taget er blevet et voksende tema hos BOAS Frederiksberg.

Aktiv afklaring

Ara er således ikke den eneste beboer, der definerer sig som akønnet eller nonbinær. En anden er 28-årige Morgan, der i lighed med Ara er akønnet. Overvejelserne om køn begyndte i teenageårene. – Jeg har altid haft det svært med min krop, men jeg har ikke vidst, om det skyldtes det ene eller det andet. Det var ubehageligt med puberteten og kropens udvikling mod det feminine, siger Morgan.



” *Det var først, da jeg flyttede ind hos BOAS Frederiksberg, hvor der også bor andre nonbinære, at pronominerne blev brugt. Personalet her prøver at sige ”de, dem, deres”, og de har aldrig sat spørgsmålstejn ved min kønsidentitet, men accepteret den.*

Morgan

Først i de senere år er de aktivt begyndt at søge en afklaring.

– Jeg startede til psykolog med forstand på køn, og derudover har jeg set mange oplæg og debatter om køn på Folkemødet på Bornholm igennem flere år. Jeg har også været medlem af relevante Facebook-grupper for at få mere indsigt.

Navn i lysguirlande

Morgan er glad for tallet 2 og besluttede derfor, at datoen den 22.2.22 klokken 22.22 skulle være tidspunktet, hvor der blev skiftet navn og pronominer.

– Min mor kom med en lysguirlande, hvor der stod mit nye navn på. Mine forældre skulle vænne sig til det, men de accepterede det fuldt ud, siger Morgan, som omvendt har oplevet, at andre har haft svært ved at bruge de nye pronominer ”de, dem, deres”.

– Jeg bliver påvirket, når folk kommer til at sige ”hun” eller kalde mig ”kvinde”, da det er en påmindelse om, at folk ikke ser mig, som den jeg er, siger Morgan, der tidligere har været på et bosted, hvor pronominerne ikke blev anvendt.

– Det var først, da jeg flyttede ind hos BOAS Frederiksberg, hvor der også bor andre nonbinære, at pronominerne blev brugt. Personalet her prøver at

sige ”de, dem, deres”, og de har aldrig sat spørgsmålstejn ved min kønsidentitet, men accepteret den, siger Morgan, som samtidig har haft stort udbytte af en workshop hos BOAS Frederiksberg om at være nonbinær i et binært samfund.

– Underviseren var en, der selv var nonbinær, neurodivers og havde uddannelse inden for køn. Det var meget givende og anerkendende, siger Morgan.

Hjælp til accept

For Ara har ønsket om at blive mødt med en anden kønsidentitet ikke været uden udfordringer. En afvisning af en ”nedre operation” ramte hårdt.

– Jeg syntes, at jeg mødte et system, der er rigtigt indrettet, når det drejer sig om nonbinæres ønske om kønsmæssige transformationer. Jeg er blevet tilbudt testosteron, men det er slet ikke det, jeg vil, og det stiller mig på standby. Det har fyldt meget for mig, siger Ara, som hos BOAS Frederiksberg har fået støtte til at acceptere situationen, som den er nu og her.

– At blive tiltalt og forstået som det rigtige køn er vigtigt for mig. Det bliver jeg hos BOAS Frederiksberg, hvor jeg er omgivet af folk, som er her for at imødesee og respektere den identitet, som hver enkelt unge kommer med, slutter Ara.

Vi skal stille os det nysgerrige sted

BOAS Frederiksberg har gjort køn og identitet til et fast opmærksomhedspunkt, der blandt andet understøttes af workshops

Af Peter Borberg, mag.art. & journalist



Krista Naver spidsede ører dengang for godt 10 år siden, da hun hørte et foredrag med psykologen Tony Attwood, der regnes for en af verdens førende specialister inden for autismeområdet.

– I foredraget talte Tony Attwood om, at der eksisterede en kobling mellem autisme og en anderledes kønsidentitet eller i hvert fald en høj forekomst af mennesker med anden kønsidentitet. Det var nyt dengang, men jeg kan huske, at jeg tænkte, at her var noget, som vi skulle være nysgerrige på, siger Krista Naver, afdelingsleder, BOAS Frederiksberg, der er et godkendt behandlings- og botilbud for unge og voksne med autisme.

Fylder mere og mere

Siden foredraget med Tony Attwood, er der sket en del. Spørgsmål om køn og identitet fylder som aldrig før, og blandt unge med autisme taler tendensen sit eget tydelige sprog.

– Da jeg startede hos BOAS Frederiksberg, var det ikke et emne, jeg havde beskæftiget mig meget med, men det kom jeg hurtigt til. Da jeg kom her, var der én, som var nonbinær. Pt. er tre af vores 11 beboere nonbinære, og spørgsmål om køn og identitet fylder samtidig mere og mere i selve visitationen, fortæller Anders Kyndesgaard, socialkonsulent, BOAS Frederiksberg.

Krista Naver fortsætter:

– Vi skal stille os det nysgerrige sted – samtidig



” Når vi kigger på køn og identitet, så er der rigtig meget, som vi ikke ved om det landskab, hvori de unge bevæger sig. Og det må aldrig blive vores moralske dom eller personlige vurdering, der kommer til at sætte kursen i et landskab, vi ikke kender.

Krista Naver, afdelingsleder, BOAS Frederiksberg



med at vi gør, hvad vi altid har gjort, nemlig at bakke op om det, der er den unges motivation og mål. Det gør vi for eksempel ved at bruge den unges ønskede pronominer ”de” og ”deres” i vores daglige tale, dokumentation og i statusskrivelser til myndighederne, hvilket kan give anledning til lidt forvirring – og gode samtaler.

Klædt på til samtale

Netop nysgerrigheden har hos BOAS Frederiksberg været et afsæt til at etablere nogle workshops under overskriften ’Nonbinær i en binær verden’, hvor der fra henholdsvis et unge- og medarbejderperspektiv er blevet arbejdet på at skabe rum for samtaler om det at være nonbinær. Workshoppenes indhold og ramme er udviklet og afholdt af Laura Goret, der er nonbinær, har en faglig baggrund som kandidat i Gender Practices og selv har erfaring med at bo i botilbud.

I workshoppen er deltagerne blandt andet kommet omkring spørgsmål om, hvad der kan skabe usikkerhed i forhold til LGBT+-emner og kønsforståelser, og de har fået en grundig indføring i hele kønsspektret og dets underliggende emner såsom

” *For mig har det været utrolig meningsfuldt at få et rum, hvor jeg sammen med mine kolleger kan dele spørgsmål, oplevelser, tanker og følelser, som relaterer sig til køn og identitet.*

Anders Kyndesgaard, socialkonsulent,
BOAS Frederiksberg

brug af pronominer, kønsdysfori modsat kønseufori og minoritetsstress.

– For mig har det været utrolig meningsfuldt at få et rum, hvor jeg sammen med mine kolleger kan dele spørgsmål, oplevelser, tanker og følelser, som relaterer sig til køn og identitet. Og for de unge har det være godt at møde Laura, fordi de kommer med en baggrund, som de unge kan spejle sig i, siger Anders Kyndesgaard.

Skaber tryghed

Han er ikke i tvivl om, at alene initiativet til at sætte køn og identitet på dagsordenen hos BOAS Frederiksberg skaber en tryghed hos de unge.

– De ved, at her er noget, vi tager seriøst, og som vi fortløbende ønsker at blive klogere på, så vi kan give den bedst mulige støtte. Det er et område, som er yderst følsomt og personligt. Derfor er relationen til de unge så vigtig, siger han og betoner i samme åndedrag, at der blandt de unge selv findes en stor viden om køn og identitetsspørgsmål.

– Det er en viden, som de blandt andet henter gennem forskellige netværk, fortæller Anders Kyndesgaard.

Minus merviden

Ordene om 'viden' er for Krista Naver et stikord til at bringe et andet perspektiv i spil. Hun hæfter sig ved, at socialkonsulenten i forbindelse med eksempelvis psykoedukation sidder i en position med en merviden om autisms mange facetter, som gennem dialog bliver stillet til rådighed for den unge. Men det er anderledes, når det kommer til køns- og identitetsspørgsmål, pointerer hun.

– Vi har ikke en mervidensposition, når vi taler med en ung om vedkommendes køns- og identitetsopfattelse. Her er vi nødt til at stille os i en mere spørgende og søgende position og for eksempel spørge: 'Hvilke tanker gør du dig om dit køn og din identitet?' 'Hvilken betydning vil dit valg af kønsidentitet få for dit liv?' siger Krista Naver og fortsætter:

– Når vi kigger på køn og identitet, så er der rigtig meget, som vi ikke ved om det landskab, hvori de unge bevæger sig. Og det må aldrig blive vores moralske dom eller personlige vurdering, der kommer til at sætte kursen i et landskab, vi ikke kender.

Forsker udfordrer vores opfattelse af ligestilling



” Enhver institution bør spørge sig selv, om der er elementer i måden, som man er organiseret på, der gør det sværere end nødvendigt at have en anden kønsidentitet end den traditionelle.

Jo Krøjer, forskningsleder på RUC

Jo Krøjer, forskningsleder på RUC, ser et problem i, at fagprofessionelle har den opfattelse, at de allerede præsterer ligestilling, for dermed bliver de blinde for, at mennesker, der ikke passer ind i de traditionelle kønsnormer, har ulige betingelser

Af Thorsten Asbjørn, journalist

Identitet er ikke et individuelt anliggende. Identitetsdannelse er et socialt fænomen. Det fastslår Jo Krøjer, lektor, forskningsleder ved Organisering, Etik og Social Bæredygtighed, Roskilde Universitet.

- At skabe og opretholde identitet er noget, alle mennesker altid er i gang med. For nogle indebærer det at skifte køn og bevæge sig i deres køn, og det sker i samspil med den verden, de indgår i, siger Jo Krøjer og indrammer den sociale implikation:

- Det at ændre kønsidentitet er enklere, hvis det bliver accepteret i de sociale sammenhænge, man er en del af. Det afhænger af graden af genkendelighed af andre køn end maskulint og feminint.

Den fagprofessionelle udfordring

Dermed er det væsentligt, hvordan de samfundsmæssige og institutionelle rammer møder mennesker, der er i bevægelse med deres køn. Det gælder lige fra dagtilbud til skoler, sundhedsvæsen og sociale tilbud, fremhæver Jo Krøjer.

- Den faglige viden om køn som en foranderlig størrelse har udviklingspotentiale. Selvfølgelig varierer viden fra institution til institution, men vores forskning i blandt andet dagtilbud og skoler tyder på, at der ikke er reel ligestilling for dem, der falder uden for det traditionelle binære kønssystem.

Problemet har rod i, at vores samfund hylder en universalistisk forståelse af, at ligestilling allerede er noget, vi har, påpeger forskeren.

- Når vi kigger empirisk på skoler, dagtilbud og socialpædagogiske institutioner, så kan vi se manglende ligestilling. Det er ingen ond hensigt, men vi er blinde og opretholder status quo, fordi vores faglige udgangspunkt er, at det vi gør, allerede er ligeværdigt og ligestillet, siger Jo Krøjer.

Klemte individer

I praksis betyder det, at der er børn og unge, som kommer i klemme, fordi de ikke passer ind i den dominerende kønsopfattelse. Ifølge Jo Krøjer er der brug for et overordnet blik på den faglige tilgang til køn på landets institutioner.

- Enhver institution bør spørge sig selv, om der er elementer i måden, som man er organiseret på, der gør det sværere end nødvendigt at have en anden kønsidentitet end den traditionelle. Institutioner afspejler samfundet, og det er relativt nyt, at mennesker åbent viser, at de ikke bevæger sig inden for de klassiske kønsnormer, siger Jo Krøjer og fortæller:

- Endnu har vi ikke så mange billeder og kulturelle udtryk for, at verden kan være ordnet på en anden måde end gennem maskuline og feminine kønsnormer. Om det er tøjforretninger, frisører eller offentlige toiletforhold, så er de opdelt efter gamle kønsnormer.

Meget mere end relationen

Og den opdeling lever også tit i institutionerne i såvel indretninger som i fordeling af arbejdsopgaver, hvor der ofte er bestemte praktiske opgaver, der mest varetages af mænd og bestemte typer af aktiviteter, hvor kvinderne har teten. Og ifølge Jo Krøjer er de strukturelle forandringer af afgørende betydning. Det er ikke tilstrækkeligt, at den enkelte fagperson møder borgeren med en åben, kønsdivers tilgang.

- Det handler altid om mere end de to og relationen. Vi er nødt til overordnet at kigge på de kulturelle og sociale normer, der gør sig gældende og arbejde på at rykke dem. Og det vil ofte også kræve, at strukturer ændres, siger Jo Krøjer.

Uddannelsesleder:

Vi halter efter på socialområdet

Jannie Moon Lindskov, uddannelsesleder på pædagoguddannelsen i Aarhus og Grenå, VIA, efterlyser mere forskning og viden om køn og identitet på det sociale område

Af Thorsten Asbjørn, journalist

Landets pædagogstuderende er nogle af dem, der skal gå forrest i forhold til at sikre, at den nye viden om køn og identitet bliver praktiseret i landets institutioner. Men dem, der skal ud at virke på det sociale område, har ikke samme ballast som de pædagoger, der kommer ud til normalområdet.

– Der er stor mangel på forskning inden for socialområdet sammenlignet med eksempelvis folkeskoleområdet, siger Jannie Moon Lindskov, uddannelsesleder, pædagoguddannelsen i Aarhus og Grenå, VIA.

Udviklingen og forandringerne inden for feltet går så stærkt, at det ikke kun er forskning, der er brug for.

– Vi mangler mere 'best practice' i forhold til køn og identitet, som kan danne afsæt for refleksion. Men fordi det pædagogiske arbejde med menneskers kønsidentitet er så komplekst, er man nødt til at arbejde ud fra hver enkelt case. Det kræver at man er klædt godt på med generel viden om menneskers identitet og identitetsudvikling, og at de studerede samtidig får indsigt i menneskers livssituationer. Ud fra det arbejder vi med de studerendes refleksioner, og hvordan der kan arbejdes i forskellige pædagogiske praksisser – og hvilke etiske og normative udfordringer de ser, siger uddannelseslederen, der indtil 2023 var direktør for Dansk Center for Undervisningsmiljø.

Det selvkritiske blik

På pædagoguddannelsen arbejder de studerende målrettet med køn, seksualitet og mangfoldighed på andet modul.

– Vi gør, hvad vi kan for at skabe teoretisk forståelse og indsigt i den nye virkelighed. De studerende møder blandt andet den normkritiske pædagogik, hvor de arbejder med de udfordringer, der handler om, at man som fagperson forudsætter at ens eget normative udgangspunkt er gældende i mødet med en borger, siger Jannie Moon Lindskov og uddyber:

– Derfor kræver arbejdet også selvrefleksion, så man som fagperson får indblik i blinde felter, privilegieblindheder og normative forestillinger, der kan forhindre et godt pædagogisk arbejde med mennesker i en udsat position.

En grundforståelse for nonbinære og binære kønsforståelser er derfor en del af uddannelsespakken for de pædagogstuderende i det østjyske. Men Jannie Moon Lindskov erkender, at der skal kigges på, om det sociale område får tilstrækkelig opmærksomhed.

– I og med at der er langt mere forskning i køn og identitet fra dagtilbud og skoleverdenen, er det også nemt den del, der kommer til at fylde på uddannelsen. Som uddannelse skal vi have kigget på, om vi skal gøre mere organisatorisk for at sikre, at det sociale område belyses.

A close-up portrait of Jannie Moon Lindskov, a woman with dark hair pulled back, wearing a dark blue ruffled-collared shirt and gold hoop earrings. She is looking directly at the camera with a slight smile. Her hands are visible at the bottom, with red nail polish and a gold ring.

” Vi mangler mere ‘best practice’ i forhold til køn og identitet, som kan danne afsæt for refleksion. Men fordi det pædagogiske arbejde med menneskers kønsidentitet er så komplekst, er man nødt til at arbejde ud fra hver enkelt case.

Jannie Moon Lindskov, uddannelsesleder på VIA



’Jeg skal
åbenbart være
det, jeg er født
som’

” *Jeg vil bare gerne leve mit liv som kvinde, men det er der mange, der er imod, for jeg skal åbenbart være det, jeg biologisk er født som. Jeg vil egentlig bare gerne være mig selv.*

Samrita

Hos Special Minds, som har unge med autisme i uddannelses- og jobforløb, er der stor variation af kønsidentiteter. Samrita og Noah fra Silkeborg er to unge, der vil have lov til at være dem, de er

Af Thorsten Asbjørn, journalist

For få år siden var det nemt i et ungemiljø at fastslå, hvem der var drenge, og hvem der var piger. Påklædning, frisure, smykker osv. var gængse markører. Sådan er det ikke længere. Og nogle steder går det rigtig stærkt.

Når man træder ind ad døren hos Special Minds Silkeborg, et autismetilbud til unge, er markørerne væk. Her er mange unge, som med deres ydre tydeligt viser, at verden ikke længere er tokønnet. En divers kønsforståelse er fremtrædende, og det betyder, at der er en variation af kønsidentiteter blandt de unge og voksne, som er i gang med en STU eller et uddannelses- og jobrettet forløb.

– Hos Special Minds er vi rigtig mange, som går under betegnelsen queers (en tilgang til køn, der definerer sig i modsætning til en binær kønsforståelse og stiller spørgsmålstejn ved hele tænkningen om to binære køn, red.) Her er der plads til alle slags mennesker, siger 21-årige Samrita, der er i gang med en STU hos Special Minds Silkeborg, og for fire år siden blev endeligt klar over, at hun var pige.

Talen bag ryggen

Virkeligheden hos Special Minds Silkeborg er tilsvarende i de tre øvrige Special Minds-afdelinger i Aarhus, Aalborg og Kolding, der alle hører under Den Sociale Udviklingsfond (SUF). Her er køn ikke en kasse, man er født ind i.

Selv om Samrita mærker, at hun hos Special Minds bliver set og anerkendt som hun er, så er det langt

fra hendes gennemgående oplevelse som transpige.

– Der er så meget had i verden. Jeg mærker det tit over Internettet: ”Fuck dig selv, du er trans”. En gang, hvor jeg var i Føtex, kunne jeg høre to tale bag en hylde: ”Kan man have skægstubbe som trans”, hvorefter de kommer over til mig, og spørger om jeg har glemt noget med en hentydning til, at jeg havde stubbe, der ikke var fjernet. Andre gange har jeg fået kastet noget efter mig, siger Samrita.

Hendes ønske er såre enkelt:

– Jeg vil bare gerne leve mit liv som kvinde, men det er der mange, der er imod, for jeg skal åbenbart være det, jeg biologisk er født som. Jeg vil egentlig bare gerne være mig selv.

Nemmere at være Noah

Ved siden af Samrita sidder Noah. Inden interviewet gik i gang, understregede jeg over for dem begge, at de måtte sige til, hvis jeg kom til at ytre mig på en måde, der virker intolerant eller ude af sync med virkeligheden.

Noah er nonbinær, og i 7. klasse fandt han ud af, at der var muligheder for at bevæge sig fra kvinde til mand. I 2019 – umiddelbart før han begyndte på STU hos Special Minds – faldt det hele på plads for ham, og her skiftede han navn til Noah.

Hvad hed du før?

– Det er lige meget siger Noah, mens Samrita indskyder:



– Den slags spørger man ikke om.

Spørgsmålet er, påpeger Samrita, uhøfligt, og det kan indikere, at man ikke ser dem, som de er.

For Noah har den nye kønsidentitet været mindre konfliktfyldt end for Samrita.

– Mine venner har stort set ikke reageret på det. Der var måske nogle, der ikke tog det så seriøst og for eksempel bare blev ved med at kalde mig mit gamle navn. Men så har jeg rettet på dem, siger Noah.

De første ture i kjole

Både Noah og Samrita har en fornemmelse af, at de, lige siden de var børn, ikke har været hjemme i det køn, de blev født ind i. Samrita fortæller om dengang for fire år siden, hvor hun fortalte sin daværende kæreste, hvad hun nok altid havde følt sig som. Kæresten gav hende nogle af hans gamle kjoler.

– Jeg begyndte at gå med dem hos min daværende kæreste. Jeg tror altid, at jeg har været en kvinde, men jeg har bare ikke villet stå uden for normalen. Jeg er født som en mand, og i min familie er det så det, man er. Jeg døjede med det i rigtig mange år, indtil oplevelsen med min daværende kæreste. Han tog mig med rundt, blandt andet ud at handle, hvor jeg var i kjole. Det var der, jeg begyndte at realisere, at det var det, som jeg gerne vil gå med.

Svært for min bror

For Samritas familie har det – ifølge Samritas oplevelser – ikke været nemt at forstå hendes nye identitet.

– Jeg var til min onkels fødselsdag i går aftes. Mange er begyndt at kalde mig Samrita. De prøver at være flinke og give mig komplimenter, men i vir-

keligheden er det mere i retning af at kalde mig en flot mand. Det kan godt være, at de gør det som en anerkendelse, men det er ikke rart. Det er en af grundene til, at jeg ikke er så tæt på min familie, som jeg plejede at være, siger Samrita.

Hendes bror har hun tidligere haft et nært forhold til, men broderen har haft svært ved at følge Samritas bevægelse til transpige. Broderen har meldt ud til Samrita, at hvis hun begynder på medicinsk behandling og anden kønsbekræftende behandling, vil han ikke kunne finde ud af at være ved hende. Samritas forældre har opfordret de to til at prøve at finde et kompromis.

– Det kan jeg ikke. Jeg har sagt, at jeg ikke vil gå på kompromis med min identitet, og hvem jeg er.

Forældrene har lige fået det at vide

For Noah er det blot to måneder siden, at han fortalte sine forældre, at han er nonbinær og mand og har levet i det skjulte med sit navn og sin kønsidentitet i fem år.

– Min familie er fra landet, og for dem er det meget fremmed at tænke flere køn. Men mine forældre har været rigtig gode til at håndtere det, siger Noah og uddyber:

– Det ændrer ikke på, at jeg synes, at det var vildt skræmmende at skulle fortælle dem det. Måske frygtede jeg, at de ikke ville arbejde med mig. Min far har heldigvis altid sagt, at han ikke forstår det med at slå hånden af sine børn, og det gav mig en vis ro. Men jeg har nok frygtet, at de alligevel ikke kunne finde ud af det.

For Noah er udmeldingen over for forældrene stadig så tæt på, at det hele fortsat er i proces.

– Lige nu får de lov til stadig at sige mit gamle navn.



Jeg skal også lige vænne mig til, at de overhovedet ved det. Autismen i mig kan heller ikke have at alting ændrer sig på en gang, siger Noah, der har haft gode snakke med sin mor efterfølgende.

Vi er her også ...

Hos Special Minds befinder Noah og Samrita sig med mange ligesindede unge i det, som Samrita kalder "safe space". For de to er ønsket til omverdenen ganske enkelt.

– Folk skal bare være ligeglade og anerkende os for, dem vi er. Folk skal ikke begynde at tænke for meget over det. Mennesker skal bare acceptere hinanden for det, de er, siger Samrita.

Noah er helt med på, at det godt kan være svært for mennesker, der ikke er vant til at færdes i en kønsdivers verden, at finde rundt i køn, tiltale- og omtaleformer.

– De fleste af os har det fint med, at en person prø-

ver at bruge de rette navne og pronomener og så måske alligevel ikke kan finde ud af det. Så længe de reelt prøver og ikke bruger det som en undskyldning til at sige det forkerte, for det sker nemlig også. Der er mennesker, som ikke reelt har lyst til at forstå, siger Noah.

Begge har i dag en oplevelse af at have fundet sig selv i deres køn vel vidende, at der stadig er meget såvel mentalt som fysiologisk, de skal falde på plads med. De glæder sig over, at der er et stigende fokus på køn og identitet, og at der i dag er steder, hvor der ikke længere holdes fast i, at der kun er to køn i verden.

– Det er godt, at det kommer mere frem, for der er mange, som går med tanker om, at de skal være noget, de ikke er. Folk skal være frie til at være, hvem de er, siger Samrita.



Foto: Tor Birk Trads

En ny virkelighed skal favnes

Sidsel Birk har i sine seks år som afdelingsleder hos Special Minds Silkeborg oplevet en markant udvikling i antallet unge, som er optaget af køn og identitet

Af Thorsten Asbjørn, journalist

” *Det er en anden forståelse af køn, end der har været tidligere. Den virkelighed skal vi som tilbud evne at favne.*

Sidsel Birk, afdelingsleder Special Minds Silkeborg

For seks år siden blev Sidsel Birk ansat som afdelingsleder hos Special Minds Silkeborg. Dengang husker hun ikke, at en eneste af de unge, som var i gang med STU eller et uddannelses- og beskæftigelsesrettet forløb, var i bevægelse med sit køn. I dag er virkeligheden en komplet anden.

– De sidste tre år er udviklingen gået rigtig stærkt. I dag er det vel sagtens hovedparten af dem, der er i forløb hos os, som forholder sig aktivt til deres køn og identitet, siger Sidsel Birk, der oprindeligt har en baggrund som antropolog.

Udviklingen hos Special Minds afspejler samfundsudviklingen generelt, fremhæver hun.

– Det er en anden forståelse af køn, end der har været tidligere. Den virkelighed skal vi som tilbud evne at favne, siger Sidsel Birk.

Nøgleordet er lydhørhed

I mange tilfælde starter opmærksomheden på køn allerede ved visitation og indskrivning til en plads.

– På den enkeltes uddannelsespapirer skriver vi for eksempel det nye navn, hvis den unge ønsker det. Navn og identitet skal passe til virkeligheden, siger Sidsel Birk.

For afdelingslederen og hendes kolleger i Special Minds kan det indimellem være en udfordring at følge med udviklingen og finde ud af at tune ind på den virkelighed, som nu træder frem. Men Sidsel Birk er ikke i tvivl om, at det er et krav til dem som fagprofessionelle.

– Det er vigtigt, at vi lytter, at vi prøver at forstå og være åbne, siger hun.

Det komplekse krydsfelt

For at imødekomme udviklingen er der konstant brug for faglig oprustning.

– Vi gør os umage med at holde os fagligt opdaterede på feltet, som hele tiden udvikler sig. Det handler blandt andet om at kvalificere vores metoder og viden både inden for neurodiversitet og kønsdiversitet – og i det komplekse krydsfelt. Vi opsøger viden, deltager i seminarer, for eksempel via LGBTQ+ Danmark. Derudover har vi dedikeret en medarbejder, som er vores køns- og sexologikontaktperson i afdelingen, som sikrer, at vi er med hele tiden, siger Sidsel Birk.

Grundlæggende har hun og kollegerne erfaret, at de kommer langt med at gå åbent og nysgerrigt til værks. Derfra kan de – sammen med de unge – hjælpes ad med at finde vej i den nye virkelighed og få sat ord på deres oplevelser og ønsker.

Den stærke vane

Samtidig er det vigtigt, pointerer Sidsel Birk, at man som fagprofessionel formår at sætte parentes om egne grundantagelser:

– Tænk ikke at blive mødt som sig selv. Det er forfærdeligt for ethvert menneske.

I det lys er hun glad for, at de unge hos Special Minds oplever det, som Samrita kalder ‘safe space’.

– De unge bruger Special Minds som en tryk base, hvor de kan afprøve og eksperimentere, indtil de er trygge og er landet i deres kønsidentitet. Det er vigtigt, at de har et sted, hvor de kan få lov at blomstre uden snærende fordomme.

Dansker samler ny international forskning om autisme og kønsidentitet

Helle Høgh, chefkonsulent ved Metodecentret, er i 2024 udkommet med en ny rapport, der kortlægger den internationale viden om autisme og kønsidentitet, og hvor der er anbefalinger til socialfaglige tilgange

Af Thorsten Asbjørn, journalist

Autisme og kønsidentitet er et nyt – og stadig – underbelyst forskningsfelt. En ny rapport gennemgår 39 internationale artikler om autisme og kønsidentitet, som er publiceret i perioden 2020-2023.

– Der forelægger ikke nogen forskningslitteratur på dansk, og der er brug for mere viden om emnet, siger Helle Høgh, chefkonsulent ved Metodecentret, som står bag rapporten.

At emnet er væsentligt, understreges af, at mange undersøgelser peger på, at mennesker med autisme er overrepræsenterede på kønsklinikker og i statistikker over mennesker, der oplever kønsubehag, også kaldet kønsdysfori.

– Der er undersøgelser, som viser, at hver tredje, der oplever kønsubehag eller henvender sig ved kønsklinikker, har autisme. Men det er vigtigt at understrege, at der også er undersøgelser, hvor tallene er væsentlig lavere, og det derfor skal tages med forbehold, siger Helle Høgh og fortsætter:
– De talmæssige usikkerheder ændrer dog ikke på, at det er vigtigt med mere viden på området, og at

mennesker med autismediagnoser oftere ses med kønsdysfori end den generelle befolkning.

Forklaringer på overrepræsentation

Når hun kigger ud over den internationale forskning, så er der flere forklaringer på, hvorfor mennesker med autisme træder frem i statistikkerne. Flere af forklaringsmodellernes validitet kan der dog stilles spørgsmål til. Det gælder blandt andet de biologiske, medicinske forklaringer, som siger, at det skyldes genetik eller forhøjet testosterontal.

Positivt fremhæver Helle Høgh sociologiske og psykologiske forklaringsmodeller, som for eksempel mentaliseringsforståelsen.

– Mentaliseringsmodellen tager udgangspunkt i, at mennesker med autisme har nedsat forestillings-evne, og dermed kan de være sat mere fri i forhold til en kønskonform tænkning med opdeling i to køn, som er udbredt i samfundet generelt. Det kan eventuelt påvirke deres udvikling af kønsidentitet. For eksempel ses også, at flere autistiske mennesker betegner sig som akønnede, fordi de ikke tænker i binære køn, forklarer Helle Høgh og fortsætter:



Der er undersøgelser, som viser, at hver tredje, der oplever kønsbehag eller henvender sig ved kønsklinikker har autisme. Men det er vigtigt at understrege, at der også er undersøgelser, hvor tallene er væsentlig lavere, og det derfor skal tages med forbehold.

Helle Høgh, chefkonsulent ved Metodecentret

– Her tager de sociologiske forklaringsmodeller også sit udgangspunkt ved at fokusere på, at køn er kulturelt betinget og ikke er noget iboende i det enkelte menneske. Det er de omkringliggende rammer og strukturer, der skaber udviklingen. Her peger forklaringsmodellerne på, at der ses et sammenfald mellem autisme og køn, som begge afviger fra normen og skaber en følelse af ”anderledeshed”. Denne dobbelte ”anderledeshed” kan føre til det, man kalder ”minoritetsstress” på grund af en oplevet stigmatisering i samfundet, siger Helle Høgh.

Hun nævner, at flere af de internationale artikler peger på, at det netop er det flere autistiske mennesker oplever, når de opsøger sundhedsvæsenet på grund af kønsbehag og ønske om behandling. Her bliver der stillet spørgsmålstejn ved deres kønsbehag og behov for behandling på grund af deres autismediagnose.

Socialfaglige værktøjer

Uanset forklaringer så kalder området på socialfaglig viden og udvikling af nye tilgange. I rapporten har Helle Høgh samlet de internationale bud på,

hvad der skaber positiv effekt. Hun taler i den sammenhæng om, at der er en bevægelse i gang, der ønsker at afpatologisere autismediagnosen og i stedet se det som en del af en neurodivers udvikling og menneskelig forskellighed.

– Denne tilgang åbner for en nysgerrig og anerkennende tilgang, hvor man som fagperson er undersøgende på personens egne erfaringer, siger Helle Høgh og introducerer begrebet ’kønseufori’ som et udtryk for glæden ved egen kønsidentitet.

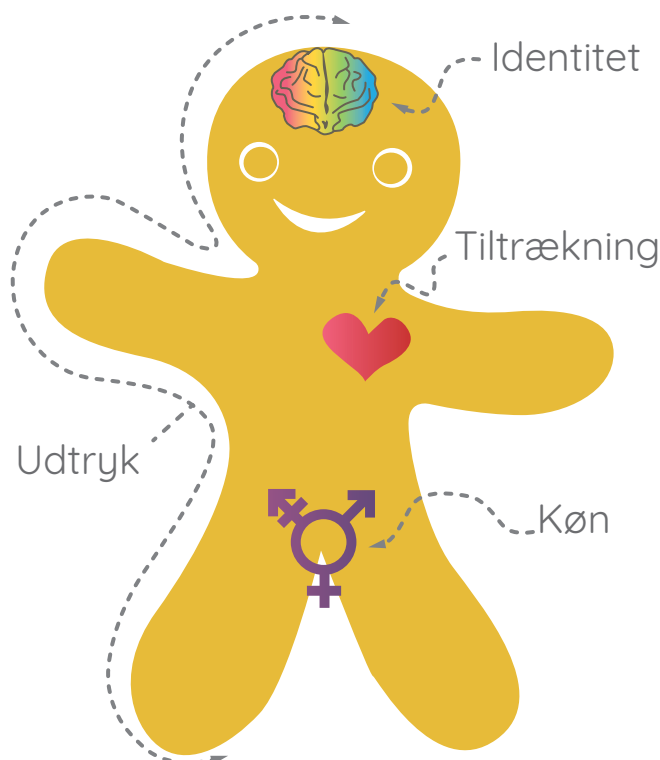
– Oplevelsen af køn kan ved denne tilgang ses som et spektrum af alt fra kønseufori til kønsdyfori, og kan være med til at målrette den sociale støtte i forhold til at reducerestress eller det ubehag, der kan udvikle sig, siger Helle Høgh og peger på, at det er samme måde som autisme ses på et spektrum af forskellige udfordringer, der er forbundet med diagnosen.

Stille sig ved siden af

I det hele taget ser Helle Høgh, at den åbne, afsøgende dialog, hvor man som socialfaglig prøver at finde indefra-perspektivet, som en brugbar tilgang.

The Genderbread Person

by www.ItsPronouncedMetrosexual.com



– Øvelsen er at stille sig nysgerrigt ved siden af, at være åben og prøve at forstå, hvordan en person ser sig selv – både i forhold til sit køn og sin autisme. Det er et godt udgangspunkt for det pædagogiske samarbejde og kan sætte en retning mod nye mål. Et udbredt dialogværktøj er den såkaldte "the genderbread person", der danner grobund for en samtale om, hvad køn er for en størrelse, og hvordan det kommer til udtryk. Her kommer man omkring tanker om det biologiske køn tildelt ved fødslen, kønsidentitet ud fra det, man identificerer sig med, seksuel orientering, og hvordan man udtrykker sit køn gennem påklædning osv.

– Honningkagefiguren er god, fordi den er enkel, kønsneutral og åbner for dialog, siger Helle Høgh.

Undervisning er nødvendig

Men det nysgerrige og anerkendende blik kommer ikke af sig selv, påpeger hun. De internationale forskningsprojekter viser, at undervisning og supervision er afgørende i forhold til at klæde fagprofessionelle på til på rette vise at møde mennesker med autisme, som er i kønsbevægelse.

– Fagprofessionelle har, som alle andre, egne kønsbias – stereotype opfattelser af mænd og kvinder – som de kan komme til at tage med ind i samtalen, hvis ikke de er vågne. Derfor er både uddannelse, supervision og andre faglige refleksionsrum vigtige elementer for fagprofessionelle i arbejdet med kønsidentitet og autisme, siger Helle Høgh.

I 2024-rapporten fra Metodecentret vurderer amerikanske forskere, at en vellykket pædagogisk indsats vil kunne bidrage til at forebygge en overrepræsentation af mennesker med autisme på kønsklinikker samt oplevelsen af kønsdysfori.

– Vurderingen beror på, at mennesker langt bedre finder sig til rette i eget køn, hvis de mødes med en åben fordomsfri tilgang, hvor køn eksempelvis ses på et spektrum i stedet for et binært kønsperspektiv.

Tal på autisme og kønsubehag

I Danmark er der ingen officielle nationale opgørelser, men det skønnes, at cirka hver tredje af alle, der udredes for kønsubehag, også har en autismediagnose. I international forskningslitteratur ses ligeledes et mønster af sammenfald mellem autisme og udvikling af kønsubehag, som er cirka fire gange hyppigere end i den generelle befolkning.

Kilde: Helle Høgh og Siri Kullberg, Metodecentret i publikationen Autism og kønsidentitet – Hvad er vigtigt at vide – set fra et socialfagligt perspektiv (2024).

Kønsdysfori – en anerkendt diagnose

Kønsdysfori er følelsen af ubehag, når ens krop, tildelte køn ved fødslen eller fremtræden ikke stemmer overens med ens egen kønsforståelse. Kønsdysfori går også under betegnelsen kønsinkongruens. Kønsdysfori er en anerkendt diagnose. Tidligere baserede diagnosen sig på et lægeligt skøn, hvor grundlaget for udredning og behandling i dag er, at en person bedst selv kan føle, hvorvidt der foreligger kønsdysfori. Behandling kan bestå af medicinsk og/eller kirurgisk kønsbekræftende behandling. For andre, som lider af kønsdysfori, kan juridisk kønsskifte, psykologisk samtale osv. være den rette hjælp.

Kilde: sundhed.dk og LGBT+

Udlægning af tallene

”Set med mine øjne er der ikke en enkelt videnskabelig forklaring på overlappet mellem kønsubehag, transkøn og autisme. Men der er udgangspunkter, der følger med en autismediagnose, som betyder at vi kan opleve større kønsubehag end neurotypiske.

Autisme er kendetegnet ved sociale vanskeligheder, kommunikative vanskeligheder, sensoriske (kropslige) vanskeligheder og udfordringer omkring forestillingsevne og dermed social tilpasning. Sammenholder vi disse autistiske forudsætninger med forståelsen af køn, som noget, der lever dynamisk mellem mennesker, er det for mig oplagt, at autister sjældnere vil forstå og udvise køn på konventionel vis.”

Felix Munch, autismekonsulent, Region Midtjylland og bidrager til publikationen Autism og kønsidentitet.

SUF sætter seksuel sundhed på dagsordenen



” Seksualitet kan ikke negligeres. Den er et led i det helhedsorienterede identitetsarbejde, som de indskrevne mennesker i SUF i forvejen er i fuld gang med.

Erva Ajkunic, sundhedsfaglig projektleder, SUF

TEMA › KØN & IDENTITET

Mennesker med psykosociale udfordringer har ofte en ødelagt eller problemfyldt seksualitetsforståelse. SUF har nedsat en arbejdsgruppe, der tager fat om et sårbart emne

Af Peter Borberg, journalist & mag.art.

Lavt selvværd, ensomhed, depression og angsten for at stå ved den man er. For mennesker med psykosociale udfordringer sætter ubalancerne sig ofte også igennem i seksualiteten.

Det mærker vi også blandt mange af de unge og voksne, som er indskrevet i SUF.

– De mennesker, der bliver indskrevet hos os, gør sig tanker om deres køn, seksualitet og identitet ligesom de fleste andre. Og de længes efter nærhed, kærester og intimitet. Men de har samtidig nogle udfordringer – manglende evne til at håndtere frustrationer, tidligere traumatiske oplevelser osv. – som gør, at deres seksualitet kan vokse sig til en udfordring, der skaber nogle problemer i deres i forvejen komplicerede tilværelse, siger Erva Ajkunic, sundhedsfaglig projektleder, SUF.

Kan ikke negligeres

På den baggrund er der i SUF nedsat en arbejdsgruppe, som på tværs af samtlige 30 afdelinger sætter seksualitet og seksuel sundhed på dagsordenen.

– Seksualitet kan ikke negligeres. Den er et led i det helhedsorienterede identitetsarbejde, som de indskrevne mennesker i SUF i forvejen er i fuld gang med, siger Erva Ajkunic, som ikke lægger skjul på, at det kan være en overvindelse at skulle bevæge

sig ind på et område, der omhandler et andet menneskes seksualitet.

– I SUF engagerer vi os i en målrettet indsats for at nedbryde tabuer omkring seksualitet og står klar til at støtte og guide i de udfordrende samtaler. Her prøver vi at skabe en positiv opmærksomhed på, at seksualitet også er samtalen om følelser, intimitet, kærlighed og selve det at være et menneske.

Flydende seksualitet

Det øgede fokus på seksualitet er samtidig båret af den generelle bevægelse på samfundsplan i køns- og seksualitetsforståelser. Den virkelighed har også sat sig igennem i SUF. Særligt i de afdelinger, som arbejder med mennesker med autisme, oplever man, at seksualitets- og kønsforståelser er blevet mere flydende.

– Spørgsmål om seksualitet, køn og identitet fylder rigtig meget for vores målgruppe, som tæller unge og voksne med autisme, og derfor er det vigtigt, at vi har en arbejdsgruppe på tværs af afdelinger, som er optaget af, hvordan vi fagprofessionelt møder udviklingen, siger Peter Thomsen, kompetenceudvikler, Special Minds Aarhus. Han fortsætter:

– Det er nogle meget følsomme emner, man bevæger sig ind på, når man beskæftiger sig med et andet menneskes forståelse af sin seksualitet, og her



er det vigtigt, at vi både har et sprog og en viden, som klæder os på til at agere i den virkelighed.

Den fine balance

Ifølge Peter Thomsen melder der sig en række socialfaglige refleksioner i forhold til at møde seksualitet- og kønsspørgsmålene:

– På den ene side er der bekymringen for, at man kommer til at gå for tæt på et andet menneskes mest private og personlige rum. På den anden side er der bekymringen for, at det er det, som kan komme til at fylde for meget i relationsarbejdet, siger Peter Thomsen, som taler om den 'fine balance' i det socialfaglige relationsarbejde.

– Ligesom alkohol eller en diagnose kan være en del af et sårbart menneskes baggrund, så kan spørgsmål og tvivl om seksualitet, køn og identitet også være det. Det er en brik i helhedsbilledet, som vi ikke kan se bort fra.

Famler i blinde

Det er Lissi Rasmussen fra autismetilbuddet BOAS Tegholmen i København enig i. Hun er socialkonsulent, uddannet seksualvejleder og ligeledes en del af arbejdsgruppen.

– Fælles for mange mennesker i udsatte positioner er, at de aldrig rigtig har haft nogen, som de kun-

ne tale med om, hvad der foregår i deres krop, og hvilke tanker de gør sig om for eksempel kæreste og seksualitet. De famler i blinde, og de tror ofte, at de er forkerte, siger Lissi Rasmussen, der tidligere har arbejdet med seksualitet blandt sårbare unge og mennesker med handicap i Københavns Kommune.

Dig og din udvikling

Hun fremhæver, at det i visse tilfælde er selve det at få stillet spørgsmålene til seksualitet og dermed åbne samtalen, der er den altoverskyggende udfordring.

– Det kan være svært at komme ind og arbejde med den unge, hvis man viger udenom elefanten i rummet. Spørgsmålet er, hvordan det bliver gjort, siger Lissi Rasmussen og nævner, at det for socialkonsulenten og den unge kan være gavnligt at have noget materiale, som i en nøgtern ligefrem form rejser de spørgsmål, der er nødvendige.

– I SUF gør vi blandt andet brug af arbejdshæftet *Dig og din udvikling*, hvor specifikke spørgsmål til seksualitet er blevet en del af indholdet. Det er med til at skabe det rum, der er nødvendigt for at tage de svære og følsomme samtaler, slutter Lissi Rasmussen.



” *Ligesom alkohol eller en diagnose kan være en del af et sårbart menneskes baggrund, så kan spørgsmål og tvivl om seksualitet, køn og identitet også være det. Det er en brik i helhedsbilledet, som vi ikke kan se bort fra.*

Peter Thomsen, kompetenceudvikler, Special Minds Aarhus

Initiativer til dialog

Arbejdsgruppen for seksualitet og seksuel sundhed står bag flere initiativer, som de 30 afdelinger i SUF kan gribe ud efter i arbejdet med seksualitet. Det gælder bl.a.:

- et dialogspil, som på en sjov og ‘ufarlig’ måde gør det lettere at tale om seksualitet
- en brevkasse, hvor medarbejdere kan skrive ind med dilemmaer og spørgsmål, som relaterer sig til den socialfaglige praksis
- videndeling og oplæg i forbindelse med personaledage og besøg i afdelinger.

TEMA › KØN & IDENTITET

Stadig flere piger og yngre kvinder får stillet en autismediagnose

Nyere opdagelser af piger og kvinder med autisme kalder på et fagligt revideret blik på autismen, sådan som den kommer til udtryk på tværs af kønnene, mener Kirsten Callesen, psykolog med speciale i autismeområdet

Af Peter Borberg, journalist & mag.art.



” *Dét, som vi har set i de seneste år, er et skifte inden for ikke mindst psykiatrien, hvor man er blevet opmærksomme på, at autismen hos pigerne ikke ligner den, man i mange år har troet var autisme.*

Kirsten Callesen, psykolog

For så vidt er Kirsten Callesen ikke overrasket. Gennem de seneste 15 år har psykologen med speciale inden for autismeområdet talt om, at autisme blandt piger og yngre kvinder tager sig markant anderledes ud end autismen hos drenge og mænd, der hidtil har været den gruppe, som har repræsenteret den gængse autismeforståelse.

– Dét, som vi har set i de seneste år, er et skifte inden for ikke mindst psykiatrien, hvor man er blevet opmærksom på, at autismen hos pigerne ikke ligner den, man i mange år har troet var autisme. Tidligere har autismeudredninger i høj grad været lagt an på en drengeprofil. Men sagen er, at pigerne og drengene kan bone meget forskelligt ud på de samme symptomer. Det har udfordret den traditionelle forståelse af, hvad autisme er, og derfor ser vi nu en stor gruppe yngre kvinder, der omsider er blevet udredt for en autisme, som for manges vedkommende har givet store udfordringer gennem deres opvækst, siger Kirsten Callesen, psykolog, Psykologisk Ressource Center.

De hyperanalytiske

Hun giver på et overordnet niveau et billede af, hvordan forskellene på autismen hos pigerne og drengene kan komme til udtryk.

– Hvor autismen hos drengene for eksempel viser sig ved, at de har svært ved at aflæse andres sociale signaler, så handler autismen hos pigerne om, at de registrerer signaler, men de er i tvivl om, hvad de skal stille op med dem. Pigerne er hyperanalytiske og udfordrede på deres strategier, fordi de hele tiden forsøger at forholde sig til, hvordan de skal være sammen med deres veninder, eller hvilke forventninger der er til samvær her og nu. Pigerne prøver at analysere sig frem til svar og har vanskeligt ved at handle intuitivt, forklarer Kirsten Callesen og fremhæver, at omgivelserne ofte registrerer, at der er noget ved den pågældende pige, som er anderledes, men at det ikke tidligere er blevet tolket som autisme.

– Typisk har man sluttet, at pigen blot var introvert, og at det ikke havde noget med autisme at gøre, eftersom hun jo har veninder og begår sig socialt. Man har ikke forbundet deres problematiske

adfærd eller forpinthed med autisme, fordi man slet ikke har overvejet, at det kunne være det, der var på spil, siger psykologen.

Og tiden går

Ifølge Kirsten Callesen har det haft den konsekvens, at mange piger med autisme er gået gennem folkeskolen og fortsat på eksempelvis gymnasiet, og i al den tid har deres hyperanalytiske interaktion med omverdenen tæret mere og mere på energi og resurser, hvilket har skabt yderligere udfordringer. – Mange piger med autisme udvikler komorbiditet (flere diagnoser er til stede samtidig hos en person, red.) i teenageårene for at tåle deres liv, siger Kirsten Callesen og peger på, at pigernes hyperanalytiske tilgang i mange tilfælde åbner for en stor sårbarhed.

– Det er en sårbarhed, som kan føre til negativ egentale og sidenhen til angst, spiseforstyrrelse og andre problematikker, der egentligt er adskilt fra selve autismen. Det er en dominoeffekt, hvor den ene udfordring fører til den næste, og hvor de yngre kvinder gradvist bliver mere og mere stressede og kæmper med et lavt selvværd.

Intuitiv faglighed

Af samme grund er det efter Kirsten Callesens mening altafgørende, at fagpersoner så tidligt som muligt bliver dygtige til at gå ind og spotte de piger, som viser tegn på autisme.

– Hvis ikke vi på et tidligt tidspunkt får kompenseret piger med autisme, så risikerer de at blive rigtig dårlige, og så sker der det, som vi desværre ser i disse år, nemlig at de først bliver udredt i 18-20 årsalderen, når de har fået det, som man inden for psykiatrien kalder 'væsentligt nedsat funktionsniveau', siger Kirsten Callesen, der mener, at det, som mange fagpersoner i disse år skal se i øjnene er, at autisme favner bredere, end man tidligere har antaget.

– Som fagperson er det vigtigt, at du skærper dit faglige, kliniske blik og ikke mindst din faglige intuition, når du sidder over for en pige med autisme. Simpelthen fordi hendes udfordringer er nogle andre end drengenes, slutter Kirsten Callesen.



TEMA > KØN & IDENTITET

Ny autisme- tendens taler sit eget sprog på Nørrebro

Alle indskrivninger i 2023 var kvinder hos BOAS Nørrebro. Afdelingsleder Eva Garde, peger på vigtigheden af ny forskning, som kan understøtte den socialfaglige praksis

Af Peter Borberg, journalist & mag.art.

Hos BOAS Nørrebro, der er et botilbud for unge og voksne med autisme og forskellige tillægsdiagnoser, behøver afdelingsleder Eva Garde ikke granske indskrivningstallene for 2023 ret længe for at bekræfte den tendens, som netop nu slår bredt igennem.

– Samtlige af de indskrivninger, vi fik i 2023, var yngre kvinder med en autismediagnose, hvilket må siges at være en markant forandring i indskrivningerne, siger hun og uddyber:

– Tidligere havde vi en kraftig overvægt af unge mænd, men nu er det altså de unge kvinder, som vi får ind. Det er ikke fordi, der er færre drenge i dag, som får stillet en autismediagnose. Det skyldes ene og alene, at man i dag er blevet bedre til at spotte de unge piger.

Under radaren

Eva Garde, der trækker på mere end 20 års socialfaglig erfaring, mener selv, at pigerne har været bedre til at gå "under radaren" i autismeudredningerne.

– Mit indtryk er, at pigerne har været gode til at camouflere deres vanskeligheder, siger Eva Garde, som omvendt oplever, at der er stor forskel på, hvordan autismen kommer til udtryk blandt de unge piger og de unge mænd, når først de er indskrevet hos BOAS Nørrebro.

– Generelt sætter de unge piger flere ord på deres udfordringer end de unge mænd. Samtidig får vi unge piger ind, for hvem mutisme (selektiv tavs-
hed, red.) er en del af deres autismediagnose, hvilket betyder, at de stort set kun kommunikerer, hvis

opmærksomheden fjernes fra dem selv. I det øjeblik kommunikationen drejer sig specifikt om dem, lukker de ned, fortæller Eva Garde.

Svær følelsesregulering

Udviklingen har også sat sit præg på den socialfaglige praksis hos BOAS Nørrebro.

– Flere af de unge piger kan have meget svært ved at følelsesregulere sig selv, og det betyder, at vi både skal ind og være på forkant med dem og samtidig have en parathed over for den støtte, de nu og her har brug form, siger Eva Garde og nævner som eksempel, at de unge piger kan give indtryk af fin trivsel i det sociale rum i fælleslokalerne for et par timer senere at blive hårdt ramt, når de er alene i deres lejlighed.

– Vi arbejder kognitivt med de unge piger, men i nogle tilfælde arbejder vi også narrativt, fordi de har nogle traumer, som de har lukket ned for i alle de år, hvor de er gået under radaren, siger Eva Garde, som med det samme understreger, at det samme kan gøre sig gældende for de unge mænd.

Forskning påkrævet

Afdelingslederen glæder sig over, at forskningen nu har rettet opmærksomheden mod tendensen med de stigende antal kvinder med en autismediagnose.

– Det er helt afgørende, at tendensen bakkes op af forskning, som giver mulighed for en tidligere indsats, slutter Eva Garde.

” *Flere af de unge piger kan have meget svært ved at følelsesregulere sig selv, og det betyder, at vi både skal ind og være på forkant med dem og samtidig have en parathed over for den støtte, de nu og her har brug form.*

Eva Garde, afdelingsleder BOAS Nørrebro



Emma Holten

Vi lever i paradoks

Foto: Emil Ryge Christoffersen

A woman with light brown hair is sitting on a large, textured tree trunk in a forest. She is wearing a white long-sleeved button-down shirt, brown cargo pants, and black boots. She is looking directly at the camera with a neutral expression. The background shows a grassy area and other trees in a soft-focus setting.

en
al tid



Aldrig har fokus på trivsel og rummelighed været større – og aldrig har normalitetsforståelsen været smallere. Det mener Emma Holten, feministisk aktivist, foredragsholder og forfatter til ny bog om et omsorgssamfund, der har spillet fallit

Af Peter Borberg, mag.art. & journalist

– Hvad er det, som skaber værdi for mig? Hvad er det, der skaber værdi i vores samfund og gør os glade? De spørgsmål burde vi alle sammen stille os selv. Hvis ikke vi gør det, får vi aldrig brudt med økonomiens og politikernes årelange monopol på at definere vores værdi – herunder den omsorg, som har til formål at tage hånd om samfundets mest udsatte mennesker.

Ordene falder hurtigt og med ledsagende gestikulationer hen over kruset med den grønne te på caféen i det indre København. Overfor sidder Emma Holten, feministisk aktivist, foredragsholder og forfatter til en aktuel bog, *Underskud*, der handler om et omsorgssamfund, der har spillet fallit.

– Økonomiske styringsredskaber forstår ikke at værdisætte kunst, nærhed eller tiden til at have sex med kæresten. Hvorfor? Fordi det eneste værktøj, de har, er priser. Så snart vi indser, at priser kan fordreje nogets reelle værdi, ændrer det også på spørgsmålet, "om der er råd?". Det kan ikke besvares med et ja eller et nej. Det er et spørgsmål om prioriteringer. Vi er så ufatteligt rigt et samfund, at vi har råd til det meste. Vi har råd til at fikse psykiatrien, hvis det er det, vi vil. Det er ikke sikkert, at vi kan give et nøjagtigt svar på, hvad det vil koste. For sådan er det med mennesker i et samfund. Verden er kaotisk – mennesker er kaotiske. Vi er blevet narret til at tro, at der er mindre værdi i samfundet, end der er.

Sagen og samtykket

Emma Holten toned frem i offentligheden, da hun som 20-årig i 2011 blev udsat for digital sexkrænkelser – det, som dengang blev kaldt hævnporno – og fik lækket privatfotos af sig selv. Hun kastede sig ind i en politisk kamp for rettigheder på internettet, som i 2014 førte til det feministiske aktivistiske projekt *Samtykke*, der bestod af en artikel af samme navn samt en billedserie, hvor Emma Holten optrådte topløs.

– Pointen var at vise, at hvor de gamle billeder var blevet delt mod min vilje, så var det her nogen, jeg selv havde valgt at lægge op, fortæller hun.

Gennemslagskraften kom bag på hende.

– Det var før MeToo, og sammenlignet med i dag var vi ikke nået særlig langt i kønssamtalen. Derfor skabte det en kolossal opmærksomhed, at jeg tillod mig at sige, at der foregik seksuelle overgreb i Danmark i et omfang, som de færreste forestillede sig. Det var et ret radikalt statement, som provokerede mange, fortæller Emma Holten.

Feminismen som øjenåbner

I de følgende år trådte hun frem som en stadig mere benyttet debattør og foredragsholder, der var med til at sætte feministisk aktivisme på dagsordenen.

– For mig har feminismen været en øjenåbner for, at vi mennesker er sociale væsener, og i det ligger, at vi skal behandle hinanden med respekt og værdighed. Det gælder for kvinder, og det gælder for mennesker med en psykisk lidelse, nye kønsidentiteter osv. De problemer, som mange udsatte grupper har, afspejler nogle grundlæggende systemer og strukturer, der fortæller noget om, hvordan der bliver set på mennesker i det her samfund. Hvad er det reelt for muligheder, vi har for at blive mødt værdigt og respektfuldt? spørger Emma Holten og giver selv svaret:

– Vi har haft et enormt fokus på individet, men vi har glemt fællesskabet. Og dermed har vi glemt, at vi alle sammen har brug for omsorg for hinanden. Når den forsvinder, mærkes det både på krop og sind.

Drænende debat

Trods sin markante stemme i den offentlige meningsudveksling måtte Emma Holten sande, at hendes ambition om at bruge feministisk aktivisme

”

Vi har haft et enormt fokus på individet, men vi har glemt fællesskabet. Og dermed har vi glemt, at vi alle sammen har brug for omsorg for hinanden. Når den forsvinder, mærkes det både på krop og sind.



”

Vi lever i en paradoksal tid. Aldrig har vi haft et større fokus på trivsel, inklusion, tolerance, mangfoldighed osv., end vi har i disse år. Men i vores økonomiske og politiske system har normalitetsforståelsen aldrig været smallere.

Foto: Emil Ryge Christoffersen







”

Jeg fik, hvad der må karakteriseres som et nervesammenbrud. Jeg kunne ikke holde til, at jeg ikke blev set som et helt menneske og blev skudt alle mulige motiver i skoene.

som et anslag til en bredere diskussion om samfundets indretning, havde trange kår. Ikke mindst i mødet med medier og politikere.

– Jeg oplevede, at emnerne, som blev diskuteret, blev meget udvendige, siger Emma Holten, som specifikt husker en episode fra et Folkemøde på Bornholm, hvor hun var i debat med tre politikere om digitale sexkrænkelser.

– For mig var det mit liv, vi talte om. For dem var det et arbejde, hvor det blot handlede om at indtage en bestemt holdning.

Emma Holten oplevede debatkulturen som et teaterstykke.

– Der var en, der spillede højreorienteret, en anden spillede venstreorienteret, og jeg skulle så spille en sur, ung og skråsikker feminist. Det var totalt drænende og retraumatiserende – i forhold til det overgreb, jeg havde været udsat for – at blive objektiviseret på den måde. Samtidig var der sjældent tid til at gå i dybden med kompleksiteten i de spørgsmål, vi debatterede.

Sammenbruddet

I efteråret 2017 fik hun nok. Emma Holten besluttede at trække stikket fra alt, hvad der hed deltagelse i den offentlige debat.

– Jeg fik, hvad der må karakteriseres som et nervesammenbrud. Jeg kunne ikke holde til, at jeg ikke blev set som et helt menneske og blev skudt alle mulige motiver i skoene. Jeg var overbelastet på samtlige parametre – fagligt, personligt, psykisk. I godt et år var jeg helt nede i kulkælderens, fortæller Emma Holten, som i denne periode boede godt et år i New York sammen med sin daværende kæreste.

Det var tydeligt, at hun på mange måder var blevet kastet uforvarende ind i en dansk debatkultur, som hun ikke var forberedt på.

– Jeg kommer ikke fra en politisk baggrund, hvor vi er vant til at stille os frem i samfundsdebatten. Jeg er opvokset i et trygt og velfungerende kunstnerhjem på Østerbro sammen med mine forældre og min søster. Et rigtigt hurlumhejhus, hvor der kom en masse skæve eksistenser på besøg, som typisk

havde det til fælles, at de ikke havde nogen fast indtægt, siger Emma Holten.

Efterspørgsel på viden

Samtidig betoner hun, at hun er ud af en generation, hvor børn og unge stadig blev indprentet, at stærke mennesker er dem, som klarer sig selv. Det ramte hende hårdt, da hun blev udsat for den digitale sexkrænkelser i 2011. Emma Holten søgte hverken fællesskaber eller professionel hjælp.

– Det at løse problemer gennem kollektive processer og opsøge aktivistiske fællesskaber var ikke bare noget, man gjorde i 2011, og det er helt sikkert med til at forklare, at jeg fik et sammenbrud nogle år senere, siger Emma Holten, der efter godt tre års pause fra samfundsdebatten stemplede ind igen i 2021.

Hun lancerede et foredrag med titlen "Hvad er vi værd?", der udfordrer økonomien som en uangribelig sandhed og som går bagom de udregninger og tabeller, som eksempelvis værdisætter indsatsen fra en sygeplejerske eller socialarbejder. Foreløbig har foredraget solgt i omegnen af 11.000 billetter.

– Selvom emnet er ret 'nørdet', så oplever jeg, at der er en stor efterspørgsel på viden med research bag, som kan gøre os klogere på for eksempel ligestilling, køn og identitet og social udsathed, siger Emma Holten.

Galoperende mistrivsel

Når det er sagt, så er der efter Emma Holtens mening grund til at undre sig.

– Vi lever i en paradoksal tid. Aldrig har vi haft et større fokus på trivsel, inklusion, tolerance, mangfoldighed osv., end vi har i disse år. Men i vores økonomiske og politiske system har normalitetsforståelsen aldrig været mindre, siger hun og uddyber:

– De senere års skolereformer har været baseret på idéen om effektivitet – flest mulige elever til færrest mulige lærere. Så får vi mest for pengene, lyder logikken. Men det betyder, at elever, som falder uden for normalen, bliver et kæmpe problem. Har du angst eller en spiseforstyrrelse, så går det pludselig også ad helvede til i skolen, for der er ingen, som har tid til dig, og der er ikke investeret i omsorg lige netop dér, hvor du er. Det hjælper ikke, at vi forsøger at rode bod på samfundets svigt gen-





Socialrådgivere i børne- og ungeforvaltningen bruger 82 procent af deres tid på dokumentation. Det er absurd ...



nem sproget. Vi har aldrig talt så meget om mistrivsel, men det bliver værre og værre.

Gennemsnitsmennesker

Derved er vi tilbage ved spørgsmålet om, hvad vi ser som værdifuldt i vores samfund.

– For mennesker, der arbejder i omsorgssektoren, virker det indlysende, at de skaber værdi for samfundet – også økonomisk. Det virker logisk, at hvis en ung fyr er faldet uden for arbejdsmarkedet og oplever mistrivsel, så hjælper det os alle, at han får det bedre, så han kan bidrage socialt og økonomisk. Men for en økonom er øget livsværdi ikke indlysende, og politisk betragter man ikke pædagoger, socialrådgivere osv. som nogen, der er værdiskabende, men som udgifter, siger Emma Holten, som fremhæver, at denne udvikling for alvor tog sin begyndelse i 1980'erne, hvor man begyndte at sammenligne den offentlige sektor med en virksomhed.

– Men at producere en bil, er ikke det samme som at tage vare på et menneske, og man skaber nogle store udfordringer, når man begynder at regne efter gennemsnitsmennesker – gennemsnitselev, gennemsnitsalkoholiker osv. – for sagen er jo, at det, der kendetegner det gennemsnitlige menneske, er, at ingen er gennemsnitlige. Konsekvenserne ser vi. Vi opererer efter gennemsnitsstandarder. Vi udskriver borgere fra sociale indsatser, selvom borgerne ikke er klar til det. Vi sender borgere i aktivering, selvom vi ved, de ikke kan klare det. Vi afslutter psykologforløb, selvom vi ved, at borgeren ikke er færdig. Det kan for mange virke ufatteligt, at disse ting sker i den offentlige sektor, men når man ser på de økonomiske metoder, man bruger til at konstruere offentlige tilbud, så giver det ofte sig selv, hvorfor det går galt.

Manglende tillid

I forlængelse heraf peger Emma Holten på et andet problem, nemlig et samfund, der møder såvel udbydere og modtagere med mistillid.

– Den økonomiske tænkning, som ligger til grund for samfundets omsorg til dets borgere, hviler på den antagelse, at alle kun varetager deres egne interesser. Borgeren bliver mistænkt for at ville udnytte systemet, og sagsbehandleren eller socialpædagogen bliver mistænkt for ikke at leve op til deres faglighed, så de skal dokumentere alt, hvad de laver. Socialrådgivere i børne- og ungeforvaltningen bruger 82 procent af deres tid på dokumentation. Det er absurd, siger Emma Holten, inden hun beder om et kort break i interviewet, så hun kan hente en ny forsyning varmt vand i baren til den grønne te.

– Vi skal huske at komme omkring jeres tema om køn og identitet. Der er nemlig en ret klar kobling til socialområdet, siger hun, da hun vender tilbage.

– Det er jo for eksempel ret interessant, at kvinder fortsat er overrepræsenterede inden for de fagfelter, hvor der bliver udøvet omsorg – hovedparten af medarbejderne inden for social- og sundhedsområdet er kvinder. Gennem den historiske devaluering af kvinder har man kunnet slippe afsted med at rangere social- og sundhedsområdet som noget, der ikke har den store værdi for samfundet, siger Emma Holten og holder en pause. Så tilføjer hun:

– Køn og identitet er en løftestang til at forstå magt. Men det er samtidig en inspiration til, at vi spørger os selv, hvordan bliver vi glade mennesker i det her samfund. I feminismen har vi længe kæmpet for at vise, at kvinder kunne det samme, som mænd historisk har kunnet. Men jeg er her for at vise, at de områder, hvor kvinder er overrepræsenterede – arbejdet i hjemmet, arbejdet med omsorg – også er en kamp værd. For mig er det lige præcis den slags arbejde, vores fremtid skal bygges på.



Foto: Emil Ryge Christoffersen

Emma Holten

Emma Holten, cand.mag. i moderne kultur og kulturformidling. Forfatter og foredragsholder samt feministisk aktivist inden for områder som sexisme, diversitet, seksuel vold og feministisk økonomi.



”En bog om alt det, vi tager for givet, udpiner og mister, når vi ikke kan måle dets værdi,” lyder det i beskrivelsen af Emma Holtens seneste bog *Underskud* (2024).



Køn og identitet er en løftestang til at forstå magt. Men det er samtidig en inspiration til, at vi spørger os selv, hvordan bliver vi glade mennesker i det her samfund.



Den sociale profil

I hvert nummer af SUF Magasinet indgår ”Den sociale profil”. Vi går tæt på et menneske, som taler indefra eller udefra på det sociale område, og som bidrager med debat og refleksion over det sociale område og mennesker i udsatte positioner. Du møder politikere, kunstnere, eksperter osv.



” *Det er et sted med unikke muligheder for aktiviteter og fællesskaber, som er fremmende for beboernes udvikling.*

Morten Bruun Pedersen, afdelingsleder,
SUF Sjælland

SUF Sydsjælland udvider med nyt botilbud



En renoveret landejendom med selvstændige boliger og socialfaglige nøglepersoner bliver nu social træningsbane for fire sårbare unge

Af Peter Borberg, journalist & mag.art.

På en nedlagt landejendom lidt uden for Vordingborg har der de seneste måneder været travlhed. Det er nemlig her, SUF Sydsjælland har skabt et helt nyt botilbud – kaldet "Gården" – som består af fire selvstændige boliger og socialfaglige nøglepersoner på samme matrikel.

– Det er et tilbud, hvor vi gennem kombinationen af fællesskab, egen bolig og socialfaglig støtte helt tæt på skaber en social træningsbane for unge, som har brug for intensiv støtte for at kunne bo selv. Det kan være unge, som af forskellige grunde ikke kan bo sammen med andre, unge som kommer med en dysfunktionel eller svag familiebaggrund, eller unge som måske er havnet i misbrug eller kriminalitet, siger Morten Bruun Pedersen, afdelingsleder, SUF Sydsjælland, der med både støtte i egen bolig og anbringelser arbejder med en sammensat gruppe af unge og voksne i særligt vanskelige livssituationer.

Miljøskifte

"Gården" kommer i særlig grad til at henvende sig til unge med behov for et miljøskifte for at komme i retning mod en tilværelse med øget livskvalitet.

– Det er et sted med unikke muligheder for aktiviteter og fællesskaber, som er fremmende for beboernes udvikling. De fysiske faciliteter kommer blandt

andet til at byde på fitnessrum, fritidsværksted, bålplads med shelter og orangeri, hvor de unge får mulighed for at mødes i dagligdags fællesskaber, siger Morten Bruun Pedersen og uddyber:

– Beboerne har mulighed for at stemple ind og ud af den sociale kontakt alt efter behov, og samtidig har vi en forventning om, at der kommer til at foregå en social træning i al ubemærkethed, når de mødes rundt omkring på "Gården".

Nyt kollegateam

Sideløbende med at der er blevet arbejdet med de fysiske rammer på Gården, har der også været gang i en større rekruttering af medarbejdere, som tæller socialkonsulenter, vicevært, køkkenansvarlig, nattevagter og aktivitetsmedarbejdere.

– Fælles for de folk, vi har hentet ind, er, at de brænder for at være med til at skabe et helt nyt socialtilbud fra dag ét, og så køber de ind på en socialfaglig praksis, der blandt andet indebærer, at beboerne har mulighed for støtte døgnet rundt, slutter Morten Bruun Pedersen.

"Gården" åbner den 1. juni 2024, og de første to unge er allerede flyttet ind.

Ny afdeling – men med mere end 25 års socialfaglig erfaring

SUF Holstebro har gennemgået en markant forvandling og bliver nu også botilbud efter §§43 og 107

Af Peter Borberg, mag.art. & journalist

Hovedadressen er den samme. Og det er også stadigvæk det store lokale med de farvestrålende billeder på væggene, som møder én, når man træder ind ad døren på Østergade 19 i det centrale Holstebro.

Alligevel er meget fundamentalt anderledes.

SUF Holstebro – der indtil for et års tid siden hed SUF Midt/Vest – har de seneste måneder gennemgået en omfattende forvandling. Fra at have været en afdeling, der tilbød bostøtte i eget hjem efter §§85 og 76, er SUF Holstebro nu også godkendt som botilbud efter §§43 og 107.

– For at kunne imødekomme flere af de henvendelser, som vi modtager fra de kommuner, vi samarbejder med, har det været naturligt at udvide vores tilbud, siger Gitte Jensen, afdelingsleder, SUF Holstebro, der med sin etablering i 1998 trækker på mere end 25 års erfaring.

Individuelt og relationelt

Og den mangeårige erfaring er værdifuld, understreger hun.

– Vores tilgang til de mennesker, vi arbejder med, er den samme som hidtil. Vi har en opgave, som går ud på at lære sårbare unge og voksne at lære at mestre eget liv, og det kan vi kun gøre ved at arbejde individuelt og relationelt. Den unge oplever, at vi er til rådighed 24/7 – altså også når det pludselig brænder på – og det gør, at vi kan tage fat, når pro-

blemerne opstår. Med det afsæt arbejder vi sammen med den unge på at nå de mål, der er sat for den enkelte indsats, siger Gitte Jensen.

Stine Mundbjerg Iversen, socialkonsulent, SUF Holstebro er enig:

– Vi arbejder altid individuelt og målrettet med den enkelte unge. Selvfølgelig har vi øje for diagnoser og andre problematikker, men det, som det drejer sig om, er, at vi får fundet frem til det enkelte menneskes resurser. Det kan vi kun gøre ved at have en stærk og tillidsfuld relation til de mennesker, vi arbejder med.

Hjemlighed og nærhed

Det nye botilbud er indrettet i en gennemrenoveret lejlighed i det centrale Holstebro.

– Der er lige nu tale om et botilbud med plads til én borger, men målet er, at det kommer til at rumme flere unge, som sammen med socialkonsulenterne skaber et fællesskab, der emmer af hjemlighed og nærhed – to af grundpillerne i vores tilbud, som vi ved, at særligt sårbare unge og voksne har stor gavn af i forhold til at skabe progression, siger Gitte Jensen, som afslutningsvist fremhæver betydningen af at være en afdeling med en stærk lokal forankring.

– Vi kender vores nærområde, og det betyder blandt andet, at vi har gode kontakter, når det drejer sig om at få de mennesker, vi arbejder med i beskæftigelse eller uddannelse.



” *For at kunne imødekomme flere af de henvendelser, som vi modtager fra de kommuner, vi samarbejder med, har det været naturligt at udvide vores tilbud*

Gitte Jensen, afdelingsleder, SUF Holstebro

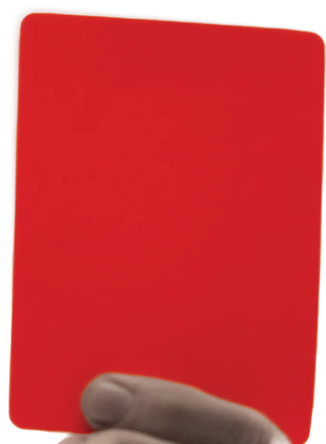
SUF Holstebro – nu både med bostøtte og botilbud

SUF Holstebro er et individuelt tilrettelagt tilbud godkendt efter Servicelovens §§ 107, 66, 85 og 76. Tilbuddet omfatter blandt andet hverdagstræning og hjælp til at håndtere praktiske gøremål samt individuel og fleksibel vejledning og træning hen mod uddannelse eller job.



Foto: Thomas Knoop

Nu får vreden det **røde** kort



28-årige Mikkell, der i årevis har kæmpet med ludomani, hjemløshed og et voldsomt temperament, har med støtte fra SUF Nordsjælland fundet netværk og udvikling gennem en nyslået karriere som fodbolddommer

Af Peter Borberg, journalist & mag.art.

” *Jeg har ingen problemer med at lægge de andre ting fra mig, når jeg går på banen. Jeg er fuldstændig afklaret med, at det er mig, som er myndigheden på fodbolddbanen.*

Mikkell

– De der veteraner på 50+ – de er de værste! De brokker sig helt vildt, og her skal jeg virkelig beherske mig for ikke at svare kontant igen, selvom jeg kan mærke, at jeg er ved at koge over indvendig. I stedet skal jeg vise, at det er mig, som bestemmer, men uden at vi skal stå og råbe og skride af hinanden.

28-årige Mikkel, der er indskrevet i SUF Nordsjælland, lægger ikke skjul på, at han har fundet sin hjemmebane, siden han for to et halvt år siden besluttede at uddanne sig til fodbolddommer og siden linjedommer. Mere end 400 kampe er det allerede blevet til. Men faktisk var det slet ikke meningen, at det var den vej, det skulle gå.

– Jeg havde brug for at blive en del af et fællesskab, og eftersom jeg tidligere har spillet masser af fodbold, virkede det oplagt at begynde på det igen. Men det sagde mig ikke det samme, som det engang havde gjort, og derfor overvejede jeg, hvordan jeg kunne blive en del af fodboldfællesskabet på anden vis. Uddannelsen som fodbolddommer var oplagt.

Social træningsbane

Historien om Mikkel er historien om en ung ufaglært mand, der havner i en spilafhængighed, som blandt andet fik den konsekvens, at han ikke havde råd til at bo i egen bolig. Gennem 10 år havde Mikkel boet på forskellige forsorgshjem. Hertil kom et voldsomt temperament og flere afbrudte arbejdsforhold.

Med dén baggrund trådte Mikkel i august 2021 for første gang ind ad døren hos SUF Nordsjælland, der er et botilbud til unge og voksne med sociale og psykiske vanskeligheder. Her blev han blandt andre mødt af Erik, pædagogisk aktivitetsmedarbejder, som siden har været med til at sætte handling bag ordene i Mikkels handlingsplan. En plan, som dels har taget sigte mod at få Mikkel ud af hans spilafhængighed, dels støtte ham i at kunne bo i egen bolig og finde vej til beskæftigelse.

– Herudover har det i høj grad drejet sig om at få Mikkel ud i nogle sunde fællesskaber, der samtidig kunne fungere som en social træningsbane, fortæller Erik, der i lighed med Mikkel er en passioneret fodboldmand.

Krævende uddannelse

Han tøvede da heller ikke med at bakke op, da Mikkel luftede idéen om at begynde at spille fodbold. Til gengæld kom det bag på Erik, da Mikkel efter-

følgende kom med tanken om at uddanne sig til fodbolddommer.

– Vi havde mange samtaler om, hvad det ville indebære – dels i forhold til selve uddannelsen, dels i forhold til dommergerningen, siger Erik og uddyber:

– Uddannelsen til fodbolddommer er ikke let. Fodboldloven indeholder rigtig mange paragraffer og derfor en del læsestof og efterfølgende eksamener, og det vidste jeg ville udfordre Mikkel, som har svært ved at sidde stille ret længe ad gangen.

Men Mikkel var stålset, og mens han selv tog sig af den teoretiske og fysiske del af uddannelsen, brugte han blandt andre Erik som sparringspartner i nogle af de mere personlige forhold.

– Vi har talt meget om, hvordan Mikkel skulle arbejde med sit temperament og lære at udvise en situationsfornemmelse, når han står på banen. Det handler om at lære at kunne læse konfliktfyldte situationer med øje for at løse dem, siger Erik.

Nedtrapper konflikter

Dén udlægning er Mikkel enig i. Han er således ikke i tvivl om, at dommergerningen har givet ham meget, som han kan bruge uden for grønsværen.

– På fodboldbanen er det mig, som skal sørge for, at konflikterne bliver nedtrappet og ikke optrappet. Det har jeg lært meget af.

Og selvom man måske umiddelbart skulle mene, at det at gøre sig til midtpunkt på en fodboldbane, hvor følelserne er i kog, vil være alt andet end hensigtsmæssigt for et menneske, der i forvejen kæmper med personlige udfordringer, så afviser Mikkel, at det spiller nogen rolle.

– Jeg har ingen problemer med at lægge de andre ting fra mig, når jeg går på banen. Jeg er fuldstændig afklaret med, at det er mig, som er myndigheden på fodboldbanen, og derfor dur det ikke, at jeg lader personlige forhold påvirke min opgave som fodbolddommer. Det vil ganske enkelt gå ud over den respekt, som jeg er nødt til at have fra spillerne, siger Mikkel.

Erik slutter:

– Jeg tror faktisk, at arbejdet som fodbolddommer har været meget bedre for Mikkel, end hvis han var blevet fodboldspiller. Som fodboldspiller lader du dig langt nemmere rive med af dit temperament, og det ville ikke være godt for Mikkel, som får meget mere ud af at påtage sig autoriteten på grønsværen med fløjten i munden.

DEN SOCIALE UDVIKLINGSFOND

En nonprofit almennyttig fond med 30 specialiserede afdelinger og 500 fagligt velfunderede ansatte.

Læs mere på:
www.suf.dk



Mød alle vores afdelinger.



SUF MAGASINET

et gratis magasin med fokus på individuelle socialpædagogiske løsninger

SUF Magasinet giver dig et fagligt indblik i Den Sociale Udviklingsfonds arbejde. Vi sætter ord og billeder på de mennesker, der får gavn af vores skræddersyede løsninger. Og vi giver dig interviews og baggrund med de bedste eksperter inden for det socialpædagogiske område.

Send en mail med navn og adresse til magasin@suf.dk, så modtager du magasinet kvit og frit med posten.



DEN SOCIALE UDVIKLINGSFOND